

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXA ROMÂNĂ A SIBIULUI

Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST în insula sfântă Patmos

Patmos, insula cea mai nordică din arhipelagul grec al Dodekanezului, s-a aflat în centrul atenției lumii creștine, în ultima parte a lunii septembrie 1988, prin festivitățile ce s-au organizat aici de Patriarhia Ecumenică cu prilejul aniversării a 900 de ani de la întemeierea mănăstirii Sf. Ioan Evanghelist de către cuviosul Hristodoulos Latrinos, în timpul împăratului bizantin Alexie I Comnenul. Populată de doriemi în antichitatea timpurie, loc de exil în timpurile nou-testamentare, insulă aproape pustie în epoca în care Cuviosul Hristodoulos întemeiază aici mănăstire, insula Patmos are astăzi o populație de aproximativ 2.500 de locuitori, așezați în micul port al insulei, Skala, și în orașelul din jurul mănăstirii, precum și în câteva așezări răspândite pe cei 38 de km², cîți măsoară suprafața totală a insulei.

Trei evenimente majore din istoria acestei mici și neînsemnate insule aveau să înscrie Patmosul pentru totdeauna în memoria istorică a omenirii. Primul dintre acestea a fost exilarea aici a Sf. Apostol și Evanghelist Ioan la sfîrșitul secolului întâi cînd a și scris cea din urmă carte a Noului Testament, Apocalipsa. Al doilea moment, definitoriu pentru istoria ulterioară a insulei, a fost întemeierea unei mănăstiri închinată Sf. Ioan Evanghelistul, în sec. al XI-lea (1088). În jurul acestei mănăstiri care a devenit în scurt timp și pentru multe secole, unul dintre cele mai importante centre monastice ale Răsăritului Ortodox, s-a dezvoltat o viață monahală ce rivaliza cu Atosul și cu Locurile Sfinte. Cuviosul Hristodoulos a dat mănăstirii un vestit „tipikon” care a stat la baza tuturor rînduiriilor monahale de mai târziu. În fine, cel de-al treilea eveniment îl constituie înființarea pe insulă a unei școli grecești la începutul secolului al XVIII-lea (1713) care, de asemenea a jucat un rol foarte important în aria Ortodoxiei.

Pentru noi românii Patmosul prezintă un interes special, urmare legăturilor pe care strămoșii noștri le-au întreținut atît și cu mănăstirea cît și cu școala de care am amintit. Danii importante în bani, făcute de domnitorii ai Moldovei sau ai Țării Românești, ca Petre Șchiopul, Gheorghe Duca, Constantin Duca, Antioh Cantemir, Mihai Racoviță sau Antonie Vodă din Popești, Constantin Brîncoveanu, Grigorie al II-lea Ghica, Ioan Caragea și alții, nume-

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. dr. Constantin Coman
Asistent la Institutul teologic din București

SFÎNTA PARASCHEVA 14 octombrie

Fiecare popor, fiecare secol, fiecare epocă din frământata istorie a omenirii își are oamenii săi, geniile sale, eroii săi cărora din timp în timp, le închină pagini de recunoștință, le ridică statui, îi comemorează și-i serbează prin cununi de flori, cântări și deosebite serbări. Tot așa și Biserica — Maica noastră a tuturoră își are eroii săi, oamenii săi, geniile și sfinții săi pe care-i serbează an de an și zi de zi prin cântări, prin laude, privegheri și slujbe alese. Pe unul dintre acești luceferi ce au strălucit pe cerul Ortodoxiei, începînd cam de pe la anul 1000 și de atunci pînă astăzi, pe steaua cea prea aleasă și prea strălucitoare, pe Sf. Cuv. Maică Parascheva, o serbăm an de an la 14 octombrie — ziua cînd aceasta și-a dat duhul în mîinile Părintelui ceresc și ale căreia Sf. Moaște se află ca un tezaur de mare preț în capitala Moldovei, mai întîi în biserica Sf. Trei Ierarhi, iar astăzi în frumoasa catedrală mitropolitană din Iași.

Cuvîntul „Paraschevi” în limba greacă înseamnă vineri și de aceea Sf. Parascheva i se mai spune și Sf. Vineri. Vineria a fost ziua cînd a fost țintuit pe cruce Mîntuitorul Hristos și de aceea vineria a rămas în viața Bisericii zi de nevoință, de post, de milostenie, de rugăciune. La fel și viața Sf. Vineri — adică a Sf. Parascheva — a fost o neîntreruptă rugăciune, nevoință și pocăință.

Sf. Parascheva se naște în jurul anului 1000 într-un sat — EPIVAT din sudul Dunării, în Bulgaria de astăzi, din părinți macedo-români, buni creștini și cu frică de Dumnezeu, dînd celor doi copii, adică Paraschevei și fratelui ei Eftime, o frumoasă creștere în cultul rugăciunii și al muncii. Încă din fragedă copilărie micuța Parascheva era un suflet ales, cu o deosebită înclinare spre evlavie și milă față de cei săraci. Căci în timp ce cei bogați preocupați de mărirea hambarelor erau nepăsători și reci, Parascheva la numai 10 ani vedea și simțea cu compătimire ideea pe care o producea foamea, frigul și celelalte suferințe ce le aducea sărăcia. De aceea de multe ori întorcîndu-se de la biserică împreună cu mama sa și întîlnind pe drum săraci lipsiți de îmbrăcăminte și tremurînd de frig își dezbrăca hainele schimbîndu-le cu zdrențele celor săraci pe care-i întîlnia pe cale, atrîgîndu-și nu de puține ori mustrarea tatălui; fapt pentru care simțînd și chemarea lăuntrică a sufletului său,

(Continuare în pag. a 2-a)

Protos. Ștefan Gușă

SESIUNE ECUMENICĂ LA HANNOVER

Între 10—20 august 1988 au avut loc la Hannover în R.F.G. lucrările Comitetului central al Consiliului Mondial al Bisericilor din anul acesta. Ele au fost precedate de o sesiune a Comitetului executiv, care și-a desfășurat lucrările la Loccum, lângă Hannover, între 6—10 august 1988. La ambele a participat, din partea Bisericii Ortodoxe Române, Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, iar la lucrările comitetului central a participat și P.S. Episcop Vasile Tișcovisteanul, vicar patriarhal.

Secretarul general, dr. Emilio Castro, a prezentat la Hannover un Raport global asupra situației vieții ecumenice prezente, din care se pot reține următoarele:

— În mod clar chemarea principală a Mișcării ecumenice este și rămîne căutarea unității Bisericilor. E trist totuși că sintem încă în situația de a ne întîlni tot ca Biserici separate. Pe de altă parte e îmbucurător că, în ciuda diviziunilor în care ne mai aflăm, toate Bisericile își declară dorința de a fi împreună, potrivit rugăciunii lui Iisus: „Ca toți să fie una”!

— Deși constituite într-o federație, precum e Consiliul Mondial al Bisericilor, federalizarea n-a fost și nu poate fi acceptată ca model de unitate. Unitatea va fi realizarea Bisericilor: „Una, sfîntă, sobornicească și apostolească”;

— S-a mai imaginat și formula „Comunitate a comuniunilor”, ca model de unitate, dar nici aceasta nu poate rămîne în picioare, atîta vreme cît Bisericile trebuie să se întîlnească toate într-o singură comunitate, nu în mai multe;

Biserica nevăzută, pe care protestanții o înțeleg ca una, nu poate fi una decît dacă devine una și în chip văzut;

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ,
Mitropolitul Ardealului

1 Decembrie 1918

CHEMAREA TRANSILVANIEI

Ca într-un film de mase se desfășoară secvențele istoricului sfîrșit de an 1918. Ceea ce-l caracterizează înainte de toate este maturitatea și responsabilitatea tuturor actelor și acțiunilor unui popor hotărît să-și făurească viitorul potrivit cu interesele sale, după secole de nedreptăți și opresiuni.

Începutul este proclamarea la 12 octombrie — cel dintîi între popoarele monarhiei austro-ungare — a dreptului de autodeterminare, în cadrul Conferinței Partidului Național Român, la Oradea. Hotărîre sancționată și de socialiștii români, reprezentanții muncitorimii, a doua zi, cu prilejul Congresului Partidului Social Democrat. Nerăbdarea cuprinde mulțimile, care exercită presiuni asupra organizațiilor politice de acțiune cu și mai mult curaj, cu și mai multă grabire. Soldații români din diferite unități ale armatei austro-ungare nu așteaptă nici ei pasivi desfășurarea evenimentelor: înțîniri, agitații, răzvrățiri au loc cînd într-o parte, cînd în alta. Grevele generale ale muncitorilor pentru condiții mai bune de viață, pentru un guvern democratic și pentru pace, se adaugă celorlalte manifestații, completînd evenimentul.

Urmare logică a fost constituirea, la 30/31 octombrie, a Consiliului Național Român, alcătuit pe baze paritare — 6 reprezentanți ai Partidului Național Român și 6 ai Partidului Social Democrat — cu atribuții guvernamentale. Era îndreptățită, de aceea, ziarul socialiștilor români, „Adevărul”, să publice manifestul cu titlul: „Revoluția a învins. S-a constituit Consiliul Național Român”.

Considerat pe bună dreptate „unicul for care reprezintă voința poporului român și se bazează pe libera hotărîre, asigurată de curentul vremii și de voința popoarelor libere”, unitățile militare formate din soldați și ofițeri români i se alătură și-i sprijină. Concomitent, iau ființă sfaturi muncitorești în numeroase centre industriale; se înființează consilii naționale și gărzii naționale locale, cu misiunea de a apăra cuceririle poporului, ordinea și liniștea, viața și bunurile oamenilor.

Gîndul cel mai stăruitor al celor investiți cu răspundere în acele vremuri revoluționare era cu „finăra și frumoasa națiune română” să se poată prezenta înaintea lumii „în deplina ei curățenie, nepătată, în întreaga ei splendoare”. Miile de țărani, meseriași, muncitori „lumea mare și însuflețită”, în „ochii căreia strălucește bucuria și însuflețirea”, se lega prin jurămînt a „apăra cu toată credința bunul comun, precum viața, averea oricărui om, fără deosebire de ce limbă și credință se ține” a „trăi în pace și bună înțelegere unul cu altul, român, maghiar, sas și oricare altă națiune”.

Țărani, muncitori, soldați întorși de pe front, intelectuali, orășeni se înfrățesc pentru a realiza în fapt însemnatele principii. La care se adaugă, uneori, în unele locuri, încununarea lor cuprînsă în ideea clar exprimată de „suvărănită a poporului”, intruchipată în „republica democratică”, cea mai desăvîrșită formă de guvernare, „în care tot poporul (nu numai cei puternici) are dreptul de a-și alege din toate păturile societății adunarea de bărbați care să conducă afacerile statului”.

În această atmosferă, alte două acțiuni de incontestabilă însemnătate se înscriu în palmaresul Consiliului Național sau Marei Sfat Român: la 18 noiembrie stîl vechi. Proclamația îndreptată „cître popoarele lumii”, care erau înștiințate cu privire la legămîntul națiunii române, „întruparea democrației celei mai desăvîrșite”, de a nu asupra alte neamuri, de a asigura tuturor deplină libertate națională, de a-și organiza statul liber și independent pe temeiurile democrației. Peste două zile este convocată Adunarea, la Alba Iulia, pentru 1 decembrie, cu scopul ca „în numele dreptății eterne și al liberei dispozițiuni a națiunilor să-și hotărască însăși soarta sa de acum înainte”.

„N-a fost nevoie nici de îndemnări deosebite, nici de chemări repetate. Satele și orașele ciocoteau de dorința participării, în număr cît mai mare, din toate colțurile țării la adunarea de la Alba Iulia. Generația de la 1918 era

(Continuare în pag. a 3-a)

Dr. Gheorghe Șora

CONSTANTIN BRÎNCOVEANU, ocrotitor al Ortodoxiei

La 28 octombrie 1688 se stingea din viață Serban Vodă Cantacuzino, domnul Țării Românești, cel care a dat în tipar Biblia de la București, în 1687—88 și în aceeași zi era ridicat în scaunul domnesc nepotul său de soră, logofătul Constantin Brîncoveanu. Spre deosebire de atîta înaintași ai săi, noul domn a izbutit să-și păstreze scaunul mai bine de un sfert de veac, pînă în 1714, lucru rar pe atunci, într-o situație politică nefavorabilă, cînd țările române erau teatru de război și obiect de dispută al celor trei mari imperii vecine: otoman, habsburgic și țarist. În această conjunctură, el n-a mai putut apăra libertatea țării cu arme în mînă, cum au făcut iluștri săi înaintași Mircea cel Mare, Vlad Țepeș, și Mihai Viteazul, iar dincolo de Milcov, Ștefan cel Mare și Petru Rareș, ci a găsit alte mijloace prin care să asigure independența și continuitatea vieții de stat a poporului român. N-a făcut „politica armelor”, ca vellevozi citai mai sus, care, în situația de atunci, ar fi dus la distrugerea lui și a țării, ci a promovat „politica culturii”, încît a rămas în conștiința contemporanilor și a urmașilor ca un mare sprijinitor al culturii și artei, ca un strălucit cîntor de lăcașuri sfinte, ca un adevărat ocrotitor al românilor de pretutindeni, dar și al Bisericilor ortodoxe de alte limbi. Din inițiativa și cu purtarea sa de grijă s-au ridicat biserici și mănăstiri, s-au deschis școli de toate gradele, s-au tipărit cărți în diferite limbi, au fost sprijinți și încurajați cărturarii vremii — fie români, fie străini — s-au acordat ajutoare materiale multor așezăminte ortodoxe căzute sub dominație otomană.

Un număr însemnat de învățați străini, mai ales greci, și-au putut desfășura activitatea pe pămîntul Țării Românești, cu sprijinul marelui domn: patriarhii Dositei și Hrisant al Ierusalimului, Gherasim Paladas al Alexandriei, Atanasie Dabas al Antiohiei, mitropolitul Mitrofan de Nissa, învățați profesori Dan Cariofil, Marcu Porfiropol din Cipru, Sevastos Kyminitis din Trapezunt, care au activat la Academia domnească din București, Ioan Comnen, teolog, filozof și medic, devenit mitropolit al Driestrei, cu numele Ierotei, Panaiot Sinopeus, Gheorghe Hipomenas din Trapezunt, călugărul Mitrofan Gregoras, preotul Ioan Avramios, predicatorul Gheorghe Maiota, secretarul său pentru limbile apusene Anton Maria del Chiaro din Florența și alții.

Dar pe lîngă acești străini, sub Brîncoveanu și-au desfășurat activitatea și mulți cărturari români, ca stoinicul Constantin Cantacuzino, renumit istoric, cu studii la Padova, frații Radu și Serban Greceanu, apreciați eliniști, primul din ei fiind „cronicarul oficial” al domniei lui Brîncoveanu, Radu Popescu, autorul unei Cronici privind întreg trecutul Țării Românești, frații David și Teodor Corbea, filii unui preot din Scheii Brașovului, cel din urmă fiind autorul unui *Lexicon latin-român*, cel din urmă fiind cultura noastră, — precum și a unei noi versificări a Psalmilor (prima fiind a mitropolitului Dosoftei), renumitul psalt „Filotei sin agăi Jipăi”, de la care a rămas prima *Psaltichie românească* cunoscută, episcopii Mitrofan și Damaschin de la Buzău, mitropolitul Teodosie și mai ales urmașul său, marele cărturar Antim, venit din Ivria (Gruzia), romanizat și identificat întru totul cu aspirațiile credincioșilor pe care-l păstora, mai mulți copisti de manuscrise românești — călugări, preoți de mir sau laici.

Constantin Vodă Brîncoveanu a fost și un sprijinitor entuziast al învățămîntului de toate gradele. A purtat o grijă deosebită „Academiei domnești” de la mănăstirea Sf. Sava din București, pe seama căreia a recrutat un corp profesoral select, i-a acordat subvenții și burse pentru elevi, încît a devenit una din cele mai renumite școli din

întreg Răsăritul ortodox dar și un adevărat centru de luptă antiotomană. Cîțiva tineri români și greci au fost trimiși la studii peste hotarele țării cu cheltuiela domnitorului.

Paralel cu Academia de la Sf. Sava, mai funcționau și alte școli, în incinta unor mănăstiri (mai însemnate fiind cele de la Sf. Gheorghe Vechi și Colțea din București), în orașele țării și chiar în mediul rural, în care învățau filii de preoți de negustori și de meseriași, unii dintre elevi erau din părțile de sud ale Transilvaniei.

În cîteva mănăstiri au luat ființă biblioteci renumite, cu lucrări procurate din marile centre culturale ale Apusului, tipărite în limbile clasice sau cele europene, în diferite epoci. Între ele s-au remarcat biblioteca lui Constantin Cantacuzino de la mănăstirea Mărgineni, pe valea Prahovei, și cea a mănăstirii Hurezi, fondată de însuși domnitorul-cîntor.

Dar Constantin Vodă Brîncoveanu a fost și un mare ocrotitor al tiparului. Domnia lui a început, de fapt, printr-un act de cultură: apariția Bibliei de la București, în ultimele două luni de viață ale lui Serban Cantacuzino și în prima lună de domnie a lui Brîncoveanu. În orice caz, ca mare logofăt, fusese „ispravnicul” lucrării de tipărire a acestei prime ediții integrale a Bibliei în românește. Pe lîngă tipografia mai veche de la București, din 1678, s-au înființat acum și altele: la Buzău, în 1691, prin strădaniile episcopului Mitrofan, la Snagov, în 1694, la Râmnicul Vlcea în 1705 și la Tirgovîște în 1708, toate prin osteneala lui Antim Ivireanul, care din smerit

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Mircea Păcurariu

Horia

HORIA, Muntele nostru vrăjit,
Adevăr rostogolit în lumină,
Cel neîncăput în tiparele roții,
La care moșii de-a pururi se-nchină.

Numele tău precum cremenea este
Din magma durerilor fără de leac,
Aer învățînd, în sfîrșit, românește
În hotarele limbii române din veac...

Rupt în vocale adunat laolaltă
Tu ne-ai rămas peste moarte firesc,
Frunza pădurii și iarba tresăltă
Întru numele tău cînd gîdieci.

Vai de acel ce cutează să sive
Cu gîndul măcar pe un drum tănuuit,
E-o singură, dreaptă luminoasă cărăuie
Spre tine, Muntele nostru vrăjit.

Nicolae Nicoară

SESIUNE ECUMENICĂ LA HANNOVER

(Continuare din pag. 1-a)

— Iată de ce, trebuie căutate și elaborate forme care să exprime unitatea pe care Bisericele o afirmă în rugăciunea și în cultul lor comun;

— Adunarea generală de la Vancouver, 1983, a cerut elaborarea unei teologii vitale și coerente, dar Consiliul Mondial al Bisericilor mai este încă în căutarea unei definiții precise a acestui concept. Consiliul, nefiind Biserica, nu poate avea o teologie, se zice, și obiecția n-a putut fi depășită până azi;

— Consiliul Mondial al Bisericilor cenzurează pretențiile paternaliste ale unor Biserici și teologii, și cheamă la depășirea limitărilor provinciale. Orice model de unitate vizibilă trebuie să recunoască diversitatea și libertatea pastorală și misionară a fiecărei Biserici locale;

— Secretarul general s-a ocupat și de unele obiective aduse Consiliului, precum cea a lui David Gill care și-a exprimat teama că, reprezentarea proporțională a Bisericilor în Consiliu, pe categorii de vârstă, sexe, statut eclesial (cleric-laiici), poate ajunge să însemneze o reprezentare sociologică, dar nu o reprezentare propriu-zisă a Bisericilor, a conducătorilor și a adevăraților lor purtători de cuvânt. În asemenea împrejurări votul din Adunările Consiliului nu mai angajează Bisericele, ceea ce poate schimba statutul Consiliului. În loc de Consiliu al Bisericilor, devine un Consiliu al unor categorii sociale din cadrul Bisericilor.

— Secretarul general a comentat observațiile lui David Gill în felul următor:

Cred că participarea unor reprezentanți ai Bisericilor pe categorii de vârstă, de sex și de statut în Biserica, a adus o vitalitate crescândă în Consiliu, și în viața internă a Bisericilor. Dar nu am nici o dificultate în a recunoaște partea de adevăr din avertismentul lui David Gill. Nimeni nu trebuie să vină în Consiliu cu titlu personal, sau pur și simplu ca trimis de Biserica sa în sine.

Dr. Castro a sugerat o soluție intermediară: fie să se schimbe structura Consiliului, organizându-se în două Camere, una din reprezentanți de toate categoriile, și alta din conducătorii de Biserici, sau, mai simplu, Consiliul să convoace pentru analize pe conducătorii de Biserici măcar o dată sau de două ori între Adunările Generale.

— Deși de la Adunarea de la Amsterdam până azi numărul Bisericilor membre a crescut de la 146 la peste 300, a mai spus Dr. Castro, mai sînt încă teritorii largi ale creștinismului care nu au intrat în interiorul familiei ecumenice. Mai există și un alt fenomen sesizat de reprezentanții ortodocși de mai multe ori. Tot mai multe Biserici protestante solicită să devină membre ale Consiliului, în timp ce Bisericele ortodoxe rămân la același număr, constant. În felul acesta vulturile protestanților cresc, în timp ce ale ortodocșilor rămân aceleași și, în felul acesta, șansele ortodocșilor de a câștiga la vot scad într-una.

Secretarul general a arătat că s-au dat ortodocșilor locuri suficiente în toate Comisiile și Comitetele de lucru ale Consiliului, dar aceasta nu rezolvă totuși problema inechității la care sînt supuși ortodocșii, mai ales în conducerea Consiliului de la Geneva. În ceea ce-l privește pe catolic, aceștia rămîn mereu în afara Consiliului, potrivit declarației făcute de Papa Paul al VI-lea la Geneva, la 10 iunie 1969. Dr. Castro a pormis că va studia această problemă împreună cu ortodocșii pînă se va găsi o soluție.

— Dr. Castro a arătat apoi cum Consiliul s-a lansat deschis în lupta pentru pace și pentru cooperarea dintre națiuni. Secretarul general s-a întrebat dacă, în legătură cu războiul, Consiliul Mondial al Bisericilor are curajul să afirme că războiul este anti-creștin. El și-a adus aminte că Jacques Ellul a criticat Adunarea Generală de la Evanston (1954), pentru că aceasta n-a avut suficient curaj să afirme non-violența, drept singura cale de rezolvare a conflictelor din lume. În felul acesta credibilitatea Evangheliei a fost pusă la îndoielă. Dr. Castro a constatat încă că Bisericele membre ale Consiliului au reușit între timp să depășească divergențele dintre ele în această privință, și să se exprime într-o singură voce cu privire la necesitatea păcii pe baze drepte. Toate Bisericele s-au pronunțat pentru Programul pentru Combaterea Războiului, și pentru solidaritatea cu Bisericele și poporul din Africa de Sud, supus discriminărilor rasiale. Unitatea în Hristos înseamnă unitate cu cei oprimați și cu cei săraci, fiind o unitate în speranță. Totuși unitatea Bisericilor n-a fost întotdeauna perfectă cu privire la acest gen de solidaritate. Din cauza poziției Consiliului, care a ajutat Frontul Patriotic din Rhodesia cu bani, Armata Salvării și o Biserică din Irlanda, două confesiuni importante în Occident, și-au suspendat apartenența la Consiliul Mondial al Bisericilor în 1978. Armata Salvării și-a păstrat doar statutul de organizație „în relații frățești” cu Consiliul.

Dr. Castro a afirmat cu privire la aceasta, că este necesară preocuparea în continuare a Consiliului de situațiile conflictuale din lume, și că „trebuie să fim destul de curajoși să acționăm și să fim gata să riscăm chiar chemarea noastră primară spre unitate, dar să ne pronunțăm pentru solidaritatea Bisericilor lui Dumnezeu cu săracii și cu oprimații”.

Cu privire la slujirea Bisericilor față de lume prin Comisia de Intra-ajutorare CICARWS Consiliul și-a intensificat în ultima vreme activitatea, fără să accepte „sloganul naiv” că „doctrina împarte, iar slujirea unește”. Slujirea unește, dar doctrina trebuie adusă să unească și ea.

„Unitatea noastră este destul de puternică — a spus Dr. Castro ca să poată sluji omenirea”. Trebuie să fie suficient de puternică, a mai spus el, pentru a se confrunța și cu dezacordurile unora față de metodele de slujire ale Consiliului. Consiliul nu se va face niciodată complice cu sistemele economice de opresiune, etc.

În încheierea Raportului său, secretarul general a propus spre meditație următoarele considerații, pe care le prezentăm în rezumat:

a) Trebuie să ne recuperăm și mai mult pasiunea pentru unitate;

b) Trebuie să progresăm în căutarea de modele care să poată exprima apartenența noastră comună la aceeași tradiție bisericească. Comisia „Credință și Constituție” are o responsabilitate specială în această privință: să dea conținut ideii Comunității conciliare (Conciliar Fellowship), să pună pe agendă, pentru discutare, relațiile dintre tradiția din totdeauna a Bisericilor și exercitarea autorității în Bisericele de azi, nu doar ca o problemă teologică, despre recunoașterea reciprocă a hirotoniilor, în care documentul BEM ne-a ajutat și continuă să ne ajute, ci de asemenea ca o recunoaștere practică a tipului de autoritate necesar pentru a lua act de unitatea care există deja, pentru a o sluji și a o celebra.

Dr. Castro n-a precizat ce înțelege prin „unitatea care există deja”, și nici ce înțelege prin „tipul de autoritate necesar pentru a lua act de ea”. Aceste concepte ar fi meritat o discuție mai largă, dar pentru aceasta a lipsit timpul necesar.

c) Cu privire la toate cele de mai sus, a cerut secretarul general, este esențial să existe mai multe relații directe între Biserici, pe de o parte și între Consiliu și Biserici, pe de altă parte.

d) Poate că a sosit momentul — a adăugat domnia sa — să inițiem un studiu asupra stilului și organizării pe care și-a dat-o Consiliul, pentru ca Mișcarea ecumenică să-și recupereze caracterul de mișcare, și să-și dea cea flexibilitate care să răspundă căutărilor unității în lumina Împărăției lui Dumnezeu. Poate că structura noastră actuală, multiplicând la infinit numărul Programelor, împărțind eforturile noastre omenești în prea multe compartimente, face imposibilă pentru Biserici urmărirea a tot ceea ce se face în numele lor. Consiliul ar trebui să devină o organizație care să permită formarea de grupuri ad-hoc, care să se ocupe de problemele care apar în dialogul ecumenic, și care ar putea să lucreze pentru unitate mai bine decât o fac Programele actualelor Sub-unități.

e) Gîndirea și teologia eshatologică a unor Biserici membre, nu trebuie să însemneze amnarea posibilității de refacere a unității Bisericilor, pînă la sosirea Împărăției lui Dumnezeu.

f) Trebuie să rămînem priveghînd în rugăciune, a încheiat dr. Castro, invocînd pe Sfîntul Duh, căci unitatea

va fi o minune a lui Dumnezeu. Consiliul a fost adesea în situații de conflict, aparent fără ieșire. Spectrul diviziunii și-a scos mereu capul, dar am găsit întotdeauna resurse ca să putem face față situațiilor dificile. Am învățat să trăim în tensiunea separării, dar și în speranță. Am învățat să trăim în epicleză, în invocarea Sf. Duh, care să ne păstreze în credința în Sfînta Treime.

Precum se vede, Raportul secretarului general Dr. Emilio Castro a fost un raport de analiză substanțială, cu intenția de a încerca un bilanț al realizărilor și, chiar dacă n-a spus-o în chip expres, și al eșecurilor, la acestea din urmă referindu-se pe căi mai ocolite, ascunzîndu-le sub propuneri de îmbunătățire a stilului de lucru și a organizării, propuneri nu lipsite de inspirație și îndrăzneală.

Expunerea prezentată de noi a urmat textul scris și citat în sală al Raportului secretarului general. Din păcate, el n-a fost citit în plenara Comitetului central de la Hannover, în întregime. Prea multe cuvîntări oficiale de salut din partea autorităților și a Bisericilor gazde din R.F.G., au ocupat timpul afectat pe agendă tocmai Raportului secretarului general. Acesta a fost astfel silit de împrejurări să facă o scurtă și foarte grăbită expunere orală, selectivă, iar membrii Comitetului central n-au avut decît puține minute la dispoziție ca să-l comenteze. Unii nici n-au avut timpul necesar ca să-l citească, deoarece a fost distribuit cu puțin înainte de momentul prezentării.

S-a recomandat să fie discutat în ședințele Unităților, dar acestea au avut propria lor agendă, așa încît nu au putut consacra Raportului secretarului general timpul pe care l-ar fi meritat pentru discuții.

Hans Joachim Held, președintele oficiului de Afaceri Externe al Bisericilor Evanghelice din R.F.G., cu sediul la Hannover, Președinte și al Comitetului Central al Consiliului Mondial al Bisericilor a vorbit după Secretarul general. El a făcut o dare de seamă administrativă: ce activități au avut loc, cine a mai murit dintre vechii ecumeniști, ce vizite s-au primit la Geneva și ce vizite s-au făcut de către cei din Geneva, ce s-a discutat la lucrările Comitetelor executive din intervalele dintre ultimele ședințe ale Comitetului central. El a prezentat și liniile generale ale rapoartelor Unităților, care urmau a fi prezentate Comitetului central. Spicuim din prezentarea sa:

„Este clar din rapoarte că toată activitatea Consiliului Mondial se desfășoară în contextul problemelor, conflictelor și contradicțiilor din lumea noastră de azi, și că această activitate cere răspuns de la Biserici în legătură cu toate, în credință și supunere față de mesa-ji Sfintei Scripturi”.

El a remarcat că accentele principale cad astăzi pe dreptate, pace și integritatea creației, pe problema foametei, a luptei împotriva rasismului, pe încercarea de orientare a Bisericilor într-o lume pluralistică, pe soluționarea crizei datorită, pe probleme ecologice, ș.a.

După ce a expus toate acestea, era firesc ca Dr. Held să nu uite de problema unității Bisericilor, ca scop principal al Consiliului Mondial al Bisericilor. El a recunoscut însă că: *Spunem pe departe prea puțin despre limitele și neputințele noastre, despre inadecvarea celor mai bune dintre Programele noastre, a ideilor și acțiunilor noastre, la scopul principal care este urmărirea unității.*

Pastorul protestant — ne referim tot la Dr. Held — a explicat toate acestea prin faptul că unitatea Bisericilor este o taină dumnezeiască și un dar care poate fi doar primit (s.n.). Convertirea inimilor la credința în Evanghelie, la ucenicie supusă și la comuniune, este lucrarea Sfîntului Duh. Nu este în puterea noastră să poruncim puterilor răului și ale morții din lume. Numai Dumnezeu îl poate depăși (s.n.). Așa sînd lucrurile, toate activitățile noastre pot avea doar caracterul de epicleză (tot așa a spus și Dr. Castro, protestant și el), adică de invocare a ajutorului Duhului Sfînt.

Mai departe Dr. Held a explicat de ce „rugăciunea comună și comunicarea prin cult ocupă un loc central și de neînlocuit în tot ceea ce face Consiliul Mondial al Bisericilor”.

Nu vom intra într-o evaluare de fond a acestor afirmații, dar ele sînt expresii ale teologiei protestante din care lipsește partea omului în conlucrarea cu Dumnezeu pentru unitate și pentru rezolvarea problemelor din lume (I Cor. III, 9). Teologia ortodoxă e mai dinamică și mai optimistă.

Dr. Held a procedat și la o analiză a teologiei care stă la baza Consiliului Mondial al Bisericilor, și care ar fi acceptată de către toate Bisericele membre, deși ele nu constituie, cum se știe, o mărturisire de credință ca atare. Totuși — a spus Domnia Sa — avem în comun:

a) Mărturisirea că Dumnezeu S-a descoperit în Iisus Hristos pentru mîntuirea lumii;

b) Considerarea mărturiei Sfintei Scripturi ca singura autoritate pentru credința Bisericilor;

c) Chemarea Bisericilor creștine la unitate sau, mai clar, la împlinirea împreună a chemării lor comune;

d) Acceptarea doctrinei vechi creștine cu privire la înțelegerea trinitară a lui Dumnezeu și la înțelegerea hristologiei;

e) Credința că slăvirea lui Dumnezeu este scopul ultim al vieții, a învățăturii și a activității Bisericilor, în frăția lor din cadrul Consiliului Mondial.

Unul observator ortodox atent nu-i va scăpa desigur faptul că în aceste cinci puncte fundamentale al teologiei care ar sta la baza Consiliului, lipsește Tradiția ca autoritate de referință pentru credința Bisericilor: Se știe că totuși în dialogurile bilaterale e o problemă aproape rezolvată!

Dr. Held, ca și dr. Castro, s-a referit în continuare la prioritatea dragostei Bisericilor pentru săraci, la dreptatea socială, la regîndirea rolului femeilor și al bărbatilor în Biserici teme actuale, unele din ele constituind uneori revendicări zgometoase și motive de confruntări delicate între ortodocși și protestanți.

În final (cap. 10 al Raportului său), Dr. Held a identificat preocupările actuale ale Consiliului spre trei direcții: 1. căutarea unității vizibile a Bisericilor; 2. chemarea Bisericilor la o misiune comună, și 3. chemarea Bisericilor la acțiuni pentru dreptate, pace și integritatea creației. A anunțat apoi că se va referi și la pregătirea viitoarei Adunări Generale, care va avea loc la Canberra, în Australia, în 1991. Să le luăm pe rînd, pe scurt:

1. Urmărirea unității Bisericilor a fost recunoscută ca fiind scopul principal al Consiliului. Acest scop nu se va realiza însă, a spus D-sa, numai prin lucrarea Comisiei „Credință și Constituție”, deși ea a făcut progrese vizibile cu privire la receptarea documentului BEM (Botez, Euharistie, Preotei). Fără a intra în amănunte, Dr. Held a crezut a descoperi printre mijloacele care vor concura la realizarea unității vizibile a Bisericilor, două: solidarierea cu săracii și împărțirea frățească a resurselor. Întrucît realizarea a ceea ce credința și împărțirea din același Potir sînt încă departe, D-sa s-a întrebat dacă împărțirea frățească a resurselor n-ar putea fi socotită comuniune în Hristos și în Evanghelie. A făcut o lungă demonstrație în sprijinul acestei idei. Evident, ca o comuniune parțială, în cele practice, ea poate fi luată în considerare, dar nu va putea înlocui niciodată comuniunea în Taină, care cere mărturisirea a ceea ce credința.

2. În legătură cu Conferința din 1989, care va fi organizată de Comisia „Misiune și Evanghelizare” la San Antonio, Texas, U.S.A., cu tema: „Fie voia Ta — Misiune pe drumul lui Hristos”, Dr. Held a dezvoltat pe larg necesitatea readucerii în viața Bisericilor a „preoției împărțitești”, a „preoției tuturor credincioșilor”, încercînd o exegeză nu lipsită de coerență la tema, dar nu a abordat tema preoției sacerdotale. Pentru ortodocși tocmai aceasta trebuie clarificată în raporturile cu protestanții, asupra preoției împărțitești neexistînd decît obiectii care privesc pretențiile ei la a fi singura îndreptățită.

3. Cu privire la cea de a treia preocupare a Consiliului Mondial al Bisericilor, din vremea noastră, acțiunile pentru pace, dreptate și integritatea creației, Dr. Held a dezvoltat puncte de vedere limpede și mobilizatoare pentru Biserici. Este de reținut afirmația sa că trebuie depășită înțelegerea predominant antropocentrică a lui Dumnezeu, care s-ar ocupa numai de om. Dumnezeu a răscumpărat întreaga creație și aceasta, întreaga, trebuie apărată de moarte: pădurile care mor, apele care sînt otrăvite, pămînturile care se prefac în deserturi și care

(Continuare în pag. a 4-a)

STĂRUIȚA ÎN RUGĂCIUNE

Fără stăruință în rugăciune, rugăciunea nu este primită de Dumnezeu.

Sfînta Scriptură spune: „Într-o cetate era un judecător care de Dumnezeu nu se temea și de om nu se rușina. Și era, în cetatea aceea, o văduvă care venea la el, zicînd: „Fă-mi dreptate față de potrivnicul meu”. Și un timp n-a voit, dar după acestea a zis întru sine: Deși de Dumnezeu nu mă tem și de om nu mă rușinez, totuși, fiindcă văduva aceasta îmi face supărare, îi voi face dreptate, ca să nu vină mereu să mă supere. Și a zis Domnul: Auziți ce spune judecătorul cel nedrept? Dar Dumnezeu, oare, nu va face dreptate aleșilor Săi care strigă către el ziua și noaptea și pentru care El rabdă îndelung? Zic vouă că le va face dreptate în curînd” (Luca 18, 2—8).

Dumnezeu face dreptate aleșilor Săi care strigă către El ziua și noaptea, adică acelor care stăruie în rugăciune.

Sfînta Scriptură spune: „O femeie cananeancă, din acele ținuți ieșind, striga, zicînd: Miluiește-mă, Doamne, Fiul lui David! Fiica mea este rău chinuită de demon. El însă nu i-a răspuns nici un cuvînt; și apropiindu-se, ucenicii Lui îl rugau, zicînd: Slobodește-o, că strigă în urma noastră. Iar El, răspunzînd, a

zis: Nu sînt trimis decît către oile cele pierdute ale casei lui Israel. Iar ea, venind, s-a închinat Lui, zicînd: Doamne, ajută-mă! El însă, răspunzînd, i-a zis: Nu este bine să iei pîinea copiilor și s-o arunci cînilor. Dar ea a zis: Da, Doamne, dar și cîinii mîncă din fărîmiturile care cad de la masa stăpînilor lor. Atunci, răspunzînd, Iisus i-a zis: O, femeie, mare este credința ta; fie ție după cum voești. Și s-a tămăduit fiica ei din ceasul acela” (Matei 15, 22—28).

Într-adevăr, mare a fost credința femeii cananeance, dar mare a fost și stăruința ei în rugăciune, care — amîndouă — i-au vindecat fata.

Sf. Ap. Pavel spune: „la rugăciune stăruieți” (Rom. 12, 12).

Înainte însă, Mintuitorul Insuși ne-a îndemnat zicînd: „Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide. Căci oricine cere ia, cel care caută află, și celui care bate i se va deschide... Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor ce cer de la El” (Matei 7, 7—11).

Orice vom cere de la Dumnezeu, cu stăruință, Dumnezeu ne dă. Trebuie deci să ne rugăm totdeauna stăruitor și să nu pierdem nădejdea (Luca 18, 1).

Protos. Ipolit Ciubotaru

SFÎNTA PARASCHEVA

(Continuare din pag. 1-a)

auzînd la biserica satului textele sfinte: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați...” sau „Cel ce voește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-mi urmeze”, convinsă fiind că numai așa își va găsi liniștea după care tînjea atît de mult, părăsește biserica Epivatului și casa părinților ei și pleacă pe urmele pașilor lui Hristos în cetatea Ierusalimului din Țara sfîntă. După ce se închină în biserica Sf. Învieri de la Ierusalim, dornică de o viață cît mai aspră și cît mai departe de lume, trece Iordanul și se stabilește într-o măsărire de călugărițe, unde timp de 15 ani uimește pe toți prin post, prin rugăciune, prin lacrimi, priveghere, smerenie, sărăcie și simplitate, dormind adesea pe jos, fără a da genelor și ochilor ei dormitare, ci întocmai fecioarelor înțelepte, așepta cu candela aprinsă întîmpinarea Mirelui Ceresc. Dar, la porunca Mirelui Ceresc, noaptea în vis, i se spune să se întoarcă în patria sa de baștină. Cuosecînd că aceasta e voia lui Dumnezeu, părăsește cu durere în suflet, pămîntul binecuvîntat al Țării Sfinte, trece pe la Constantinopol, unde se închină și se împărtășește cu Sf. Taine în biserica din Vlaherne, unde Maica Sfîntă stătuse oarecînd la rugăciune; se întoarce în localitatea Epivat și aici timp de încă doi ani, petrece în mare osteneală, în post, rugăciune și priveghere pe lingă biserica Sf. Apostoli în care primise Botezul lui Hristos, neștiută și necunoscută de nimeni, păstrînd taina travestirii și înstrăinării în sufletul ei curat. După doi ani cunoscîndu-și obștescul sfîrșit, se pregătește pentru călătoria spre cereștile locașuri dîndu-și sufletul în mîna lui Dumnezeu, iar trupul plîns și însoțit doar de săracii satului a fost înmormîntat la un loc neînsemnat pe malul Mării; alături de trupul unui corăbier ce trăise în fărâdelegi. Nu după mult timp vrînd Dumnezeu să preaslăvească pe Cuv. Parascheva, se arată noaptea în vis unei femei credincioase numită Eftimia și unui corăbier Gheorghe, care știau unde este îngropat trupul Sf. Parascheva, spunîndu-le: „Mergeți și dezgropați trupul cel bine mirositor le-au așezat în raclă și li s-au închinat lor. După o bucată de vreme Sfintele ei moaște dovedindu-se făcătoare de minuni și izvoritoare de mir, au fost aduse cu mare cinste în orașul Tirnovo. De aici sultanul Baiazid le dăruiește lui Mircea cel Bătrîn care le aduce cu mult alai și cu mare cinste în Țara Românească, de unde numai după trei ani în anul 1396, după bătălia de la Nicopole, sultanul le vinde sîrbilor care le duc în cetatea Belgradului unde vor sta pînă la anul 1520 (124 de ani), cînd sultanul Soliman le dă Patriarhiei de Constantinopol unde vor rămîne timp de 120 de ani (pînă la anul 1641).

Către anul 1640 binecredinciosul și evlaviosul domn Vasile Lupu, terminînd de zidit frumoasa biserică Sf. Trei Ierarhi din Iași și dorînd s-o împodobească cu moaștele unui sfînt, află că la Patriarhia de Constantinopol se află de plătit o mare datorie față de sultan; trimite soli care tratează cu Patriarhul Partenie de Constantinopol, plătește 300 pungi galbeni pe care Patriarhia o datora turcilor și la 13 iunie 1641, cu mare alai, trei mitropoliți aduc la Iași moaștele Sf. Parascheva și le așează în biserica Sf. Trei Ierarhi, devenind pentru noi binecredincioșii creștini români izvor nesecat de tămăduiri. Între multe minuni pe care le-a săvîrșit Sf. Cuv. Parascheva la Iași, vom aminti doar una scrisă în Mineiul pe luna octombrie. Era Crăciunul anului 1888. Moaștele sfinte se aflau în sala gotică unde era paraclisul mănăstirii Trei Ierarhi, în care se slujea iarna. În noaptea de 26 spre 27 decembrie, probabil datorită unei luminări rămase aprinsă, ia foc și arde tot ce a fost în paraclis. Se topește pînă și racla de aur în care se aflau moaștele. Cînd se descoperă incendiul, focul era în toi și n-a mai putut fi salvat nimic, dar o minune! „Minutat este Dumnezeu întru Sfîntii Săi!” Sfintele moaște deși învaluite în flăcări și astupate în jar, n-au suferit nici o stricăciune, nici măcar n-au fost atinse, focul s-a arătat neputincios să ardă trupul Cuvioasei. Mitropolitul Iosif Naniescu face o altă raclă de argint în care sînt așezate moaștele Sf. Parascheva și sînt aduse cu mare cinste și așezate în catedrala mitropolitană din Iași, unde se găsesc și astăzi, ca un dar de mare preț pentru Moldova, pentru Țara noastră și pentru întreaga Ortodoxie.

Fie ca prăznuirea și pomenirea ei să trezească în noi dorul pentru o viață sfîntă, să nască în noi curajul Sf. Mucenici, să aducă în inimile noastre dorul paradisiului pierdut. Să-i citim cu evlavie Acatistul și Paraclisul, să-i facem pomenirea cu inima înfrîntă și smerită, să-i sărutăm icoana și Sfintele ei moaște cu buze neîntinate și nepătate și să-i strigăm din adîncul sufletelor noastre așa: „Bucură-te mijlocitoarea noastră către Dumnezeu”.

Un erou al neamului: preotul BELIZARIE POPESCU

Intrarea României în primul război mondial, după doi ani de neutralitate, a dus la mobilizarea generală (august 1916). Mulți preoți au lăsat atunci bisericile și credincioșii în paza lui Dumnezeu, alăturându-se — cu crucea în mână și epitrăhul pe grumaz — trupelor de ostași care mărșăluiau pe front.

Unul din aceștia a fost și preotul *Belizarie Popescu*, slujitor la parohia Engimahale (astăzi Mereni), județul Constanța, căzut la datorie, în luptele de la Turtucaia, în toamna anului 1916. De altfel, a fost printre primii slujitori ai altarelor — dacă nu cel dintâi — care a plătit prețul jertfei pentru neam și țară. Numele său a fost consemnat într-o publicație bisericească apărută la cîteva ani după încheierea războiului (pr. Constantin Nazarie, *Eroi de mir în campania din 1916—1918*, București, 1921) și într-alta de acum o jumătate de veac (pr. Grigore N. Popescu, *Preoțimea română și întregirea neamului*, București, 1940) deși s-ar fi convenit ca manualele de istorie bisericească să-i înscrie la loc de cinste faptele eroice.

Descoperind recent cîteva emoționante rînduri asupra împrejurărilor tragice în care a pierit pe front, ne facem pioasă datorie să-l prezentăm acum în marea eroismului de care a dat dovadă. Dar, mai înainte, cîteva necesare date biografice.

S-a născut la 5 septembrie 1871, în satul Cioara Doicești, (astăzi Lanurile), județul Brăila. Între anii 1887—1891 a urmat cele patru clase la Seminarul „Sf. Andrei” din Galați. A fost

hirotonit preot în iunie 1897 pe seama parohiei Potur (Panduru, comuna Baia), județul Tulcea, unde a activat pînă la 22 octombrie 1908, cînd s-a transferat la parohia Mereni.

Între realizările sale gospodărești, la loc de frunte se situează pictarea bisericii parohiale, în anul 1912, prin penelul pictorului Toma Vintilescu. Cu ocazia unei inspecții făcute de protoiereul județului Constanța la începutul anului 1911, i se aduceau mulțumiri preotului Belizarie Popescu „pentru deosebită grijă ce arată la înfrumusețarea sfîntului locas”.

În ziua de 9 august 1916 a fost mobilizat în calitate de confesor la Regimentul 34 Infanterie, cu care a plecat pe front. Aici a dat dovadă de neasemuit curaj și patriotică jertfelnicie. Iată zguduitorul relateare a unui tovarăș de luptă asupra sfîrșitului său: „*L-am văzut trecînd podul la Oltenița, în fruntea regimentului, cu crucea în mână. Mi-a suris; poate ultimul suris din viața lui. Era în ziua de marți, 25 septembrie. Luptele erau în toi. Mi-a strigat: La revedere! Va fi poate revederea în altă parte, nu aici. A venit dezastrul. După retragerea dureroasă de la Turtucaia m-am interesat de soarta lui. A fost văzut în clipe eroice. Cînd armata noastră părăsea pozițiunile din tranșee, decimată de focul dușman, el, preotul Belizarie, într-un dor nespus de-a îmbărbăta soldații cu epitrăhul pe gît, s-a așezat într-o „mască”, alături de ordonanța sa și luînd o armă și o traistă de cartușe a tras 80 încercătoare. Nemaivînd a trebuit să se re-*

tragă spre Dunăre și a luat drumul spre Siliștra. Aici a fost văzut din nou, în genuchi, cu epitrăhul de gît, sub un mal ferit de gloanțe: făcea rugăciuni. I s-a strigat de cei ce se retrăgeau: Hai, pîrinte! A făcut semn cu mîna, ceea ce arată: „Pleașă! Eu rămîn la postul meu”. De acolo nimeni nu l-a mai văzut. Așa a pierit eroul preot Belizarie Popescu pentru țara sa pe care și-a iubit-o mult, dîndu-și viața” („Tomisul” nr. 3, 1925, p. 96). Abia împlinise 45 ani!

După încheierea războiului soția sa, Ioana, cu durere în suflet, se adresa episcopului Dunării de Jos, Nifon Niculescu, pentru a-i reglementa obținerea unui stîpîndiu, informîndu-l totodată, că soțul său fusese dat ca dispărut în lista de pierderi nr. 92 din 23 noiembrie 1916, a marelui cartier general.

Nu știm dacă cererea îndolia-tei preotese a fost rezolvată favorabil, dar enoriașii au ținut să cinstească memoria fostului păstor sufletesc. Astfel, la 31 mai 1925 în biserica din Mereni s-a oficiat un parastas pentru sufletul preotului căzut la datorie. Cu acest prilej, pe peretele din naosul bisericii, s-a așezat o placă comemorativă, avînd gravată următoarea inscripție: „*În amintirea preotului Belizarie Popescu, mort în război la Turtucaia, 1916. Prietenii săi*”. Placa se păstrează și astăzi, iar deasupra ei chipul preotului într-o fotografie de epocă, purtînd pe piept o distincție.

Veșnică să fie pomenirea preotului Belizarie Popescu, erou al neamului în primul război mondial!

Pr. Eugen Drăgoi

Raporturi istorice, etnice și demografice în Transilvania (XII)

Dacă în Transilvania n-au avut loc imigrări ale românilor din Țara Românească și Moldova, ci, din contră, au avut loc emigrări de mari proporții din Transilvania în celelalte două țări române, s-au făcut însă colonizări de diverse naționalități în Banat, Crișana, Maramureș și Transilvania (Ardealul istoric) de către Imperiul habsburgic pînă spre 1867, iar după această dată colonizări masive de unguri în teritoriile anexate Ungariei prin grația Austriei în urma realizării compromisului dualist.

Desigur, toate interesează și pe specialist și pe cititor, întrucît noi nu putem înțelege, așa cum și este de altfel, prin *Transilvania*, decît toate teritoriile românești intercarpatine, dar pentru ceea ce ne-am propus în articolul de față, este suficient să exemplificăm cu realitățile petrecute fie doar în „Marele Principat al Transilvaniei” (Ardealul istoric, fără „părțile ungurene” și Banat) spre a pune în evidență „adevărul istoric”; materialul documentar este vast și poate că, dacă vom avea răgaz și spațiu tipografic, vom reveni și cu Crișana și Maramureșul, dar și cu Banatul.

Pentru principatul Transilvaniei, ridicat de Maria Tereza în 1765 la rangul de „Mare Principat al Transilvaniei” (în treacă fie spus, încă o dovadă că nu făcea parte din Ungaria), sînt mai multe documente extrem de importante pentru numărul, structura, repartiția și evoluția populației din Transilvania istorică. Repetăm, sînt documente de o inestimabilă valoare în evidențierea adevărului, îndeosebi *Conscriptia Iosefină*, primul recensămint complet efectuat în Imperiul habsburgic, însoțit de întocmirea unor hărți topografice cu caracter militar, fiscal și etnografic într-o epocă bine delimitată: locul, numărul și raportul naționalităților conclocoțate din fiecare provincie a imperiului, constituind o operă serioasă și obiectivă. Colonizarea de germani și alte naționalități în Transilvania sub Maria Tereza și Iosif al II-lea au fost realitate reduse; între 1743 și 1787 au fost aduși coloniști germani în Sebeșul Săsesc, Apoldul de Sus, Romos, Petrești și Pianul Săsesc; la Orăștie și Sîmpetru.

Tot în secolul al XVIII-lea au fost colonizați în Transilvania armenii (la Gherla, Uioara, Dumbrăveni); bulgarii (în Vințu de Jos și Deva); au fost colonizați și evreii (numai în orașe și țîrguri).

Nu intrăm în amănunte, vom spune doar că toate aceste colonizări au fost sporadice și n-au modificat nicicum raportul dintre românii băștinași și cei nou veniți, străini de prin alte părți. Românii au rămas tot timpul mai numeroși decît toți coloniștii și imigranții veniți în Transilvania, inclusiv ungurii, în diferite vremuri.

Acesta a fost realul motiv care i-a determinat pe guvernanții unguri, după ce au anexat-o în 1867, să pornească acțiunea de maghiarizare a românilor, acțiune soldată cu un eșec total.

Cea mai concludentă situație care confirmă cu prisosință faptul că în Transilvania s-au făcut colonizări și s-au produs imigrări peste românii băștinași este dovădită de recensămîntul ungar din 1880; el arată clar că în Transilvania, pe lângă sașii și secuii colonizați de regii unguri încă din secolele XII—XIII, au fost colonizați în secolele următoare și unguri. Pentru cele 15 comitate (județe) ale Transilvaniei istorice, recensămîntul din 1880 ne dă numărul de 1.146.611 români, 353.027 secui, 205.713 sași și numai 235.155 maghiari.

Această situație extrem de neplăcută pentru conducătorii Regatului ungar i-a determinat pe aceștia, după realizarea compromisului dualist din 1867, să ia cele mai drastice și discriminatorii măsuri pentru a spori numărul maghiarilor în Transilvania, inclusiv Banatul, Crișana și Maramureșul. Prima măsură artificială a fost înglobarea secuilor în naționalitatea maghiară, în contradicție totală cu pactul de la Bobâna din 1437 — Unio trium nationum —, cînd s-a statuat existența a trei națiuni privilegiate în Transilvania: maghiarii, sașii și secuii. Întreaga legislație a Transilvaniei de pînă la 1867 a menționat și recunoscut această înțelegere, privilegiile acordate față de românii considerați doar tolerați și fără drepturi, scoși în afara legilor în propria lor țară.

A doua măsură luată de guvernanții Ungariei a fost întocmirea și lansarea unui plan de colonizare a țăranilor unguri în Transilvania la sfîrșitul secolului al XIX-lea în satele cu populație românească (prin Legea de colonizare din 1894), acțiune întreprinsă în urma unor vehemente campanii de presă (și cu sprijinul financiar și material masiv al statului și al numeroaselor societăți de maghiarizare) dar care n-a dat, nici pe departe, rezultatele scontate.

A treia măsură luată de guvernele ungurești pentru Transilvania și celelalte teritorii românești din așa-zisele „părți anexate ale Ungariei”, avînd menirea de a spori numărul maghiarilor, a fost colonizarea orașelor și țîrgurilor cu unguri numiți în toate funcțiile: administrative, fiscale, judecătorești, din învățămîntul mediu și superior, medici, poliție, cadre din unitățile militare etc. Cercetîndu-se recensămîntele ungare din anii 1880, 1890, 1900 și 1910 se constată fără vreo dificultate creșterea însemnată, peste sporul natural, a maghiarilor în toate orașele și țîrgurile Transilvaniei.

Românii — populația Transilvaniei cea mai numeroasă și mai viguroasă —, în loc să crească normal ca număr, în intervalul 1880—1910, au descrescut, în timp ce maghiarii au devenit nu numai mult mai prolifici (în pofta faptului că, în general, practicau sistemul unui singur copil în familie — n.n.), ci chiar au crescut considerabil peste sporul natural. Astfel, românii care în 1880 reprezentau 47,14% din totalul populației, în 1910 au scăzut la 46,20%; a scăzut, după același sistem, și populația germană; în schimb, maghiarii, de la 18,94% în 1880, au crescut la 25,7% în 1910.

În afară de colonizări și a acțiunii de maghiarizare a nemaghiarilor, creșterea populației maghiare se datorează și falsificării recensămîntelor, acestea făcîndu-se pe criterii limbii vorbite, nu după originea etnică a celui recensat. Toți locuitorii recenzați de altă origine etnică, care vorbeau limba maghiară (introdusă obligatoriu chiar și în școlile confessionale românești — n.n.), erau înscrși ca fiind maghiari.

Se constată, în plus și semnificativ, că în recensămîntele nu apar două naționalități: evreii și țiganii, care în mod automat au fost înglobați în naționalitatea maghiară.

În cele 2600 localități ale Marelui Principat se aflau, conform datelor din *Conscriptia Iosefină*, 256.381 case, în care locuiau aproximativ 1.281.000 suflete, repartizați după confesiuni astfel: maghiarii catolici și calvini, împreună cu secuii, 265.000 suflete (94.500 maghiari și 170.500 secui și români suzetați); sașii evanghelici, 130.884; românii uniți, 119.230 și ortodocși, 558.076 suflete (decî 677.306 români).

Situația aceasta nefavorabilă pentru maghiari se explică prin faptul că satele în care s-au așezat erau mici și tot asemenea erau și orașele și țîrgurile unde au imigrat. Numărul mare al românilor are explicația în existența unor comune mari, datorită situației lor de băștinași.

În Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș s-au produs imigrări și colonizări de unguri, în afară de colonizările de germani (sași și șvabi) și secui, greci, armeni și alții — toate fiind dovedite documentar.

Imigrări de români în Muntenia, Ottenia și Moldova în Transilvania, așa cum afirmă istoricii unguri și unli istorici străini, greșit informați sau răuvoitori, nu pot fi confirmate documentar.

Afirmările dintotdeauna ale istoricilor români, precum și ale multor istorici străini, competenți și bine informați, că românii din Transilvania sînt băștinași în acest teritoriu, care aparține de la începuturi românilor, iar celelalte naționalități, sînt venite mai tîrziu și în timp, confirmate și de descoperirile arheologice, dovedite și prin realitățile istorice bazate pe documente oficiale austriece și ungare, își păstrează întreaga lor valoare.

Ignorarea documentelor proprii de către istoricii unguri în legătură cu apartenența de fapt și de drept a Transilvaniei românilor, este ușor de înțeles. Aceste documente răstoarnă întregul eșafodaj al argumentelor fără bază documentară, pe baza cărora au fost formulate pretenții teritoriale asupra Transilvaniei.

Arhid. prof. Dr. Constantin Voicu
Prof. Mihai Racovițan

Constantin Brîncoveanu, ocrotitor al Ortodoxiei

(Continuare din pag. 1-a)

Ieromonah a fost ales, în 1705, episcop la Rîmnic, iar în 1708 mitropolit al Țării Românești. S-au tipărit cărți de o mare diversitate: de slujbă, de teologie, de învățătură, de apărare a Ortodoxiei față de învățăturile catolice și protestante, toate în limbile română, greacă, slavonă și chiar arabă. Cele peste 60 de cărți tipărite de Antim Ivireanul, la care se adaugă vreo 15 tipărite la Buzău, reprezintă o perioadă de maximă înflorire a tiparului la noi, ca urmare și al sprijinului generos al lui Constantin Brîncoveanu. Dăm doar cîteva exemple: La Buzău, s-au imprimat *Mărturisirea Ortodoxă* a lui Petru Movilă, în traducerea fraților Greceanu, prima ediție în limba română (1691), cele 12 *Mînele* (1693), apoi o serie de cărți de slujbă, toate cu îndrumările de tipic în românește. În tipografiile de la București, Snagov, Rîmnic și Tirgoviste, toate îndrumate de Antim Ivireanul, au apărut zeci de cărți de slujbă și de învățătură, — mai ales în românește — din care reținem frumosul *Evangheliar greco-român* din 1693 și *Noul Testament* românesc din 1703, ambele la București, *Dogmatica* lui Sevastos Kyminitis în grecește (București, 1702). Ca episcop de Rîmnic și apoi ca mitropolit Antim Ivireanul a dus o luptă susținută pentru tipărirea cărților de slujbă în limba noastră, el fiind astfel cel care a „românizat” cu totul cultul divin la noi. El a tradus și tipărit pentru prima oară în Muntenia, în românește, *Liturghierul* și *Moltevelnicul* (1705 și 1713), *Octoiul* (1712), *Catavasierul* (1714) și *Ceaslovul* (1715), desigur cu consimțămîntul domnitorului. În legătură cu aceste cărți liturgice, trebuie reținut că toate erau traduse de însuși Antim, într-o limbă românească deosebit de frumoasă și expresivă, înecî traduceriile sale au rămas în uz pînă astăzi. În felul acesta, Antim Ivireanul, sprijinit de domnul și binefăcătorul său, a rămas în istoria Bisericii noastre drept „creatorul limbii liturgice românești”.

Un alt aspect care trebuie reținut este acela că datorită sprijinului domnitorului, s-au tipărit cărți nu numai pentru supușii săi, ci și pentru românii din Transilvania și chiar pentru credincioșii ortodocși din Balcani și Orientul Apropiat aflați sub dominație otomană. Un ucenic al lui Antim, Ipoaconul Mihail Ștefan, a fost trimis la Alba Iulia, unde a tipărit, în 1699, un *Chiriacodromion* (o ediție revizuită a Cazaniei lui Varlaam de la Iași din 1643) și o *Bucovănd* (un *Abecedar*). Dealtfel, cărțile românești tipărite în timpul domniei lui Brîncoveanu au cunoscut o largă circulație în Transilvania, pînă în Maramureș, unele fiind dăruite de el însuși, după cum arată însemnările făcute pe ele de diferiți preoți.

Antim Ivireanul a tipărit zeci de cărți în limba greacă, difuzate în cuprinsul Patriarhiilor de Constantinopol,

Alexandria și Ierusalim, unele fiind cărți de slujbă, altele de apărare a Ortodoxiei în fața prozelitismului altor culte. Este de-a-jus să consemnăm *Antologhionul* (Snagov 1697) și *Carte de peste tot anul* (Tirgoviste 1709), fiecare cuprinzînd cîte șapte cărți de slujbă (Psaltirea, Ceaslovul, Octoiul, Penticostarul, Triodul, Antologhionul și Liturghierul).

În 1701 Antim a tipărit la Snagov un *Liturghier greco-arab*, la rugămintea adresată lui Brîncoveanu de patriarhul Atanasie Dabas al Antiohiei. În anul următor, la solicitarea aceluiași patriarh, Antim a tipărit un *Ceaslov greco-arab*, amîndouă pentru nevoile bisericilor de limbă arabă din Patriarhia Antiohiei. Acestea erau primele cărți imprimate cu litere arabe în lumea ortodoxă (pînă atunci s-au mai tipărit cîteva, dar din inițiativă catolică). La plecarea patriarhului Atanasie din Țara Românească, domnitorul i-a dăruit și utilajul tipografic cu caractere arabe; această tipografie a fost dusă la Alep, în Siria, iar după cîteva ani într-o mănăstire lângă Beirut; ea a imprimat, pînă la sfîrșitul secolului trecut, peste 75 de cărți în limba arabă (cărți de slujbă și de învățătură, manuale școlare și chiar prima Enciclopedie arabă).

Același Mihail Ștefan, pomenit mai sus, a fost trimis de Constantin Brîncoveanu și de Antim Ivireanul la Tbilisi, la rugămintea regelui Georgiei Vahtang VI. Acolo a întemeiat primul atelier tipografic din țara de origină a lui Antim, imprimînd mai multe cărți în limba georgiană, mai ales de cult.

Cărțile imprimate în limbile greacă, slavă, georgiană și arabă au contribuit nu numai la creșterea prestigului Țării Românești și a domnului ei, ci și la educarea unor generații întregi de tineri din alte țări, la apărarea Bisericii Ortodoxe în lumea islamică în care își desfășurau ea activitatea. Nu poate fi trecut cu vederea nici sprijinul acordat de evlaviosul domn, cărturarilor greci sau de alt neam veniți la noi, danile în bani, cărți, icoane, vestimente și vase liturgice oferite cu generozitate asezămîntelor bisericești din cele patru Patriarhii „apostolice” (Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim), din Arhiepiscopia Ciprului, din Muntele Athos, din Muntele Sinai și din alte părți ale lumii ortodoxe de atunci. Toate acestea întregesc profilul de ocrotitor al Ortodoxiei de pretutindeni pe care și-l câștigase Brîncoveanu în cei peste 25 de ani de domnie. Toate acestea sînt însă incununate de sfîrșitul său și al celor patru copii, împreună cu al sfetnicului său Ienache Văcărescu, ucis la Constantinopol, din porunca sultanului, la praznicul Adormirii Maicii Domnului din anul 1714, tocmai cînd împlinea 60 de ani de viață. A fost o moarte cu adevărat „mucenică”, oferind prin ea o minunată pildă de dăruire și de jertfă pentru țara sa și pentru credința creștină.

(Continuare din pag. 1-a)

constiență de „chemarea istoriei la fapte”. Și s-a dovedit vrednică de această chemare.

Cercetările oferă multe de dovezi de însemnătate incontestabilă cu privire la adunările de alegere a „delegațiilor”, la entuziasmul impresionant ce domnea în milioanele de inimi. Sînt, fără îndoială, temeiuri de granit pentru adevărul hotărîrii neabătute, a voinței neclintite, a dorinței nestăvilite a unui întreg popor de a-și hotărî pentru întotdeauna soarta, de a și-o uni pentru totdeauna cu a fraților ce locuiau în celelalte teritorii ale vechii Dacii. Nici o amenințare, nici o pledică, nici o greutate, nici un sacrificiu nu era în stare a abate milioanele de voinți de pe calea împlinirii statonice aspirații a marelui ideal.

Aceleași cercetări au transmis istoriei numele celor 1228 delegați oficiali, aleși și împuterniciți cu „credenționale” de organizațiile politice, de felurite instituții și organizații economice, sociale, culturale, bisericesti, militare, de femei, sportive etc. A fost descrisă cu înțelegere și simțire, uneori mai sobru, alteori mai avîntat, pornirea grupurilor din cîte tîne și sate, comune și orașe din cele mai îndepărtate colțuri ale pămînt-

tului locuit de români. Asemenea șuvoaielor ce-și rostogolesc apele fără oprire, sîmțite la viața de soarele primăverii care dezgheță zăpezile, se scurgeau grupurile nesfîrșite de oameni, în căruțe și pe jos, în tremurii și călare, în haine de sărbătoare cu

Chemarea Transilvaniei

steaguri tricolore în frunte. Asemenea șuvoaielor de apă ce se unesc și se întăresc prin împreunarea lor la locuri de întîlnire, grupurile de oameni coborau de pe văi și dealuri, iar la încrușarea drumurilor se puneau pentru a-și întări voința și puterea. Cu puteri sporite și voinți neabătute grupurile porneau mai departe, spre orașul celei dintîi uniri a tuturor românilor și al martirului lui Horea, Cloșca și Crișan.

„O mare de oameni era cîmpul lui Horea în dimineața zilei de 1 decembrie. Indurînd, cu răbdarea anostă, frigul și zloata, mulțimile peste 100.000 țărani și muncitori, intelectuali și meseriași, bărbați și femei, tineri

și vîrstnici, așteptau încrezători marea hotărîre ce avea să fie luată în sala unirii. Tribunalele improvizate conferau Marii Adunări Naționale aspectul unei imense demonstrații plebiscitare. Nu este nici ușor și nici simplu a încerca reînvierea impresionantului tablou, cu freamătul și frămîntarea, cu clocotul cugetelor și bătaile inimilor, care, toate la un loc, însemnă entuziasm sincer și curat, generat de gînduri înălțătoare și idealuri izbăvitoare. Nu este nici simplu și nici ușor, mai ales că mulțimile care au hotărît mersul istoriei acestor vremuri istorice n-au lăsat înscrise, oglîndă a ființei lor lăuntrice și intime, și s-au mulțumit să facă istoria. Istoria a dovedit rolul maselor populare ca furtivoare ale istoriei, iar acest adevăr a fost demonstrat cu prisosință în acea toamnă a anului 1918, cînd masele și-au impus voința de unire necondiționată a tuturor teritoriilor românești transilvănene cu România.

Cuprînd, astfel, întregul adevăr cu-vintele domnului Nicolae Ceaușescu, președinte republicii noastre: „Unitatea Transilvaniei cu România nu a fost actul cîtorva persoane sau grupuri izolate, ci opera întregului popor, a întregii națiuni. Nimeni în afară de popor nu poate pretinde că a înfăptuit unitatea”.

Dacă...

Dacă vreun vers va închide măcar o rană, dacă vreo metaforă va naște nădejdi, dacă o strofă va amîna o singură prăbușire sau va fi piatra pe care un suflet doar va pași peste rîul negru al îndoielii, n-am scris zadarnic.

Dacă lacrimile se vor împutîna doar cu una pe un singur chip, obișnuit cu ele, dacă gîndurile se vor înmulți doar cu unul, într-un singur cititor, viața a cîștigat orele pierdute de mine cu scrisul iar eu mi-am plătit datoria față de lume.

Gheorghe Stănescu

SESIUNE ECUMENICĂ LA HANNOVER

(Continuare din pag. a 2-a)

nu vor mai putea cînta slava lui Dumnezeu! Cu aceste considerații ortodocșii au putut fi ușor de acord.

Dr. Held și-a considerat Raportul ca prezentînd „aspecte ale unei teologii vitale și coerente, bazate pe activitatea programelor Consiliului Mondial al Bisericilor, programe provocatoare de relații Bisericii cu lumea noastră de azi”.

4. Drept concluzie, a oferit temele abordate, cărora le-a subliniat caracterul de reflecție personală, meditației și analizei viitoarei Adunări generale de la Canberra, din anul 1991.

Este de prisos să spunem că aceste două Rapoarte doar au introdus lucrările sesiunii de la Hannover ale Comitetului central al Consiliului Mondial al Bisericilor. Trebuie să spunem însă, de la început, că ele au constituit, în fapt, substanța tuturor celor zece zile de lucru, deoarece în afara acestora s-au discutat programe inițiate mai de mult, în puține detalii avînd ocazia de a se dezbate vreo nouă. Sedițiile plenare au făcut să treacă prin vot rezoluții care în fapt au precizat anumite detalii de organizare a unor Conferințe, de finanțare a lor, etc.

Printre noutăți se poate considera fixarea temei și a subtemelor ce vor constitui preocuparea de bază a viitoarei Adunări Generale de la Canberra. Tema va fi: „Vino Duhule Sfinte — și înnoiește întreaga creație”. Subtemele vor fi: 1. Dădătorul de viață — al grîii de Creație Tatăl (această subtemă e încă în studiu filologic, în fond, repetă tema principală. La început tema principală propusă era: „Vino Duhule Sfinte și înnoiește fața pămîntului”. Plenara a corectat-o, dar n-a găsit deocamdată o formulă nouă pentru subtema I-a); 2. Duhul Adevărului — albe-roază-nel; 3. Duhul Unității — împacă pe poporul Tatăl; 4. Duhule Sfinte — schimbă-ne și ne sfințește!”

Protestanții au fost foarte repede cucerii de temă și de subteme, întrucît ei pun întotdeauna accentul pe Har, ca mijloc esențial și exclusiv al mîntuirii. Am văzut aceasta și din expunerea Dr. Held. Motivul teologiei protestante, mai mult sau mai puțin comună tuturor ramurilor mai vechi și mai noi, de orice confesiune ar fi, Harul se primește de către fiecare, gratuit, condiția mîntuirii fiind doar acceptarea lui, în tot cursul vieții, la chemarea ce se face în rugăciunile din timpul „cîntului”. Tema și subtemele au fost ușor înțelese și de către ortodocșii știut fiind că, în viața ortodoxă, Sfîntul Duh e Cel prin care ne vin toate darurile și harurile, cînd acesta se face în credința și faptele bune ale credinciosului.

Din partea ortodocșilor, subsemnatul am simțit totuși nevoia de a face cîteva precizări, și a atras atenția asupra unor posibile divergențe în tratarea atît a temei principale, cît și a subtemelor:

„N-ai vrea să se înțeleagă că mă pronunț împotriva temei și a subtemelor. Subtemele de fapt lărgesc tema și o dezvoltă. Mă declar de acord cu ele. Ași vrea totuși să atrag atenția că tema principală din care decurg cele secundare, nu e o temă ușoară, precum ar putea apărea la prima vedere. Ne putem trezi cu vorbitori protestanți care vor accentua teologia Sfîntului Duh în sens teoretic, reducîndu-l la calitatea de instrument automat la îndemîna oricui, și căzînd ușor într-un pietism asemănător cu al așa-zisilor harizmatici din vremea noastră care își acordă totul, inclusiv iertarea și mîntuirea, pe căi care ocoleș Biserica, devenind, adesea mișcări anarhice. Ne putem chiar trezi cu ei la Adunarea Generală de la Canberra, reclamînd tema ca fiind monopolul lor. Și așa zisii fundamentalisti s-ar alia acestui mod de înțelegere a temei, ceea ce pentru participanții ortodocși ar fi dezastru.”

Ei s-ar simți străini într-o asemenea ambianță și, probabil, s-ar mărgini la o participare pasivă, rezervîndu-și luările de poziții critice pentru mai târziu. Se știe că o Adunare Generală în care vorbitorii din sală sînt limitați la trei minute, nu este un teren posibil pentru dezbateri coerente și pentru argumentări. Acolo se fac afirmații, se tratează mici detalii, dar nu se intră niciodată în dialog real. Referatele principale vor veni gata pregătite dinainte. Tocmai în această privință ași vrea să insist ca pregătirea să se facă așa cum trebuie, tînuindu-se seama și de specificul modului ortodox de a înțelege tema.

Voi menționa două aspecte care lipsesc din subtemele care ar trebui să explicitizeze tema, și să dea posibilitate ortodocșilor să-și expună și ei punctele de vedere. Și să li se dea posibilitatea să se expună nu din sală, ci în referate cărora să li se acorde tot timpul necesar unei largi și comprehensibile expuneri teologice.

În teologia și viața ortodoxă, nu se poate vorbi despre Sfîntul Duh, fără să se vorbească de Sfintele Taine. Tainele sînt principalele canale de invocare și comunicare, a Sfîntului Duh, în toate evenimentele vieții. Ele sînt mijloace vizibile, cu rost anume, pe înțeleșul tuturor. Nu sînt invocări în vag, într-o rugăciune în general, sau

comunicări directe, ca în așa zisele mișcări harizmatice sau pentecostale moderne.

Invocarea și comunicarea Sfîntului Duh prin Taine, fac parte din tradiția milenară a Bisericii. Tainele au fost institute de Mîntuitorul și transmise prin practica Bisericii pînă la noi. Ele presupun coerență, chemarea Sfîntului Duh, după rînduială, asigurare a transmîntării Harului pe căi validate de însuși Întemeietorul creștinismului. Aceasta nu înseamnă că se elimină comunicarea directă prin rugăciune, dar nu aceasta face rînduială și lege. Aceasta, cu puține excepții, poate naște neorînduială și anarhie, fiind la înțelegerea fiecăruia. Și nu fiecare e pregătit pentru o înțelegere adecvată. Biserica, prin Taine, garantează înțelegerea adecvată. Cînd aceasta se face în afara Bisericii, se vede ce se recoltează: sute de secte, cu sute de pretenții, cu sute de înțelegeri care de care mai diferite. Iată de ce ortodocșii vor vorbi de chemarea Sfîntului Duh, în primul rînd, prin Sfintele Taine.

Un al doilea aspect pe care îl vor dori ortodocșii exprimat în legătură cu tema și cu subtemele, va fi acela care definește întreaga spiritualitate ortodoxă, efortul ascetic spre desăvîșirea prin acumularea de cit mai mult Har. Ei vor vorbi de sfințenie și de căile spre obținerea ei și, în special, de modul cum li asistă Sfîntul Duh pe cei ce se nevoiesc pe drumul desăvîșirii. Ei vor vorbi de darul deosebiri duhurilor, de discernămintul duhovnicesc care e dar al Sfîntului Duh, și vor dori ca problema să se trateze la mare adîncime și la mare înălțime în același timp.

Lumea protestantă ar trebui să se pregătească să aude despre toate acestea, ca să nu rămînă surprinsă că aude lucruri străine de creștinismul lor. Și ortodocșii vor veni pregătiți și deschiși pentru un dialog cu punctele de vedere protestante. Adunarea Generală s-ar putea să devină un teren de confruntări dramatice, dacă aceste deschideri nu vor fi avute în vedere, și dacă terenul nu va fi bine pregătit. Dacă din motive pastorale confruntarea va putea fi evitată, inutilitatea întâlnirii pentru ecumenism, nu va putea fi evitată.

Subtemele, în special a tatăl, lasă loc pentru toate aspectele dezbaterii. De aceea m-am declarat de acord cu ele. Am vrut doar să insist asupra unei bune pregătiri asupra abordării tuturor aspectelor, și asupra necesității unor eforturi comune de a fructifica Adunarea Generală pentru ecumenism, adică pentru un pas înainte pe calea unității Bisericii.”

Observațiile s-au notat și s-a promis că se va da tuturor familiilor creștine posibilitatea de a se exprima potrivit cu tradițiile lor.

Comitetul central s-a ocupat apoi de problema reprezentării confesionale geografice, pe vîrste, pe statut în Biserică (clerică, laici) pe sexe la Adunarea generală viitoare. S-au impus anumite norme. Cele geografice și confesionale au fost acceptate, chiar dacă sînt greu de realizat cu exactitate. Reprezentarea pe vîrste (vîrstnici-tineri) pe sexe, ca și obligativitatea de a echivala sau de a apropia participarea numărului de laici cu cel al numărului de clerici, a întîmpinat serioase rezistențe din partea ortodocșilor. Ortodocșii au spus: Bisericile noastre nu acceptă să li se impună pe cine să trimită la Adunarea Generală, și nici în alte ocazii, în Comisii sau în Comitețe ecumenice. S-a spus din nou: Bisericile sînt și rămîn suverane. Consiliul nu e Super-Biserică. Nu dă ordine.

Lucrările au rămas deschise. S-a votat o anumită normă în modul de reprezentare, adică un procentaj pe categorii de participanți, dar s-a înțeles că ortodocșii vor face așa cum le dictează tradiția lor. Nu se vor produce incidente din aceste motive. Normele sînt indicative, nu obligatorii.

Comitetul central a autorizat organizarea, înainte de Adunarea generală, a cîtorva Conferințe mari, dintre care două vor fi foarte importante: Conferința Comisiei „Misiune și Evanghelizare” între 22 mai și 1 iunie 1989, la San Antonio, Texas, S.U.A. cu tema: „Fie Voia Tatăl — misiunea pe drumul lui Hristos”, și Conferința cu tema „Dreptate, Pace și integritate creației”, la Seoul, în Coreea, între 5—13 martie 1990. Acestea erau însă propuse mai de mult. Nu au venit ca noutăți pe agenda Comitetului central.

Din cele prezentate mai sus se poate trage concluzia că Sesiunea din Hannover a Comitetului central al Consiliului Mondial al Bisericilor, la care au participat mai mult de 300 de persoane (membri, observatori, invitați, ziaristi etc.) a dezbătut probleme importante privitoare la lucrarea împreună a Bisericilor. Chiar dacă unele propuneri, cum au fost cele ale Dr. Castro, n-au putut fi analizate și discutate atît cît ar fi meritat, ele vor constitui desigur subiecte ale unor analize viitoare. Discutarea lor și a altora de genul acestora, va fi cerută de dorința tuturor de a nu cădea în rutină, de a face mai prezente conducerea Bisericilor în activitatea Consiliului, și de a deschide căi noi ecumenismului.

O antologie de aforisme românești

S-au publicat în ultimii ani la noi numeroase antologii de maxime, aforisme și cugetări. Recentul volum intitulat *Coloana înfîntă (Din gîndirea română modernă)*, ediție îngrijită, prefațată, indică și note de pr. Alexandru Stănculescu-Birda, edit. Albatros, 1987) se deosebește de celelalte prin amploare (numără nu mai puțin de 5666 de intrări), printr-o selecție grijulie, prin restrîngerea materialului numai la autori români mergînd de la Asachi și Ion Heliade-Rădulescu pînă la contemporani. Autorii cel mai frecvent citați sînt Hasdeu, Iorga, Slavici, Eminescu, Rebrea-nu, Sadoveanu, Argezi, Bălcescu, Ion Ghica, Delavrancea, Kogălniceanu, Măiorescu, Xenopol și, firește, Anton Pann. Iorga, despre care atît de zorit stăruim a-l considera numai istoric, se dovedește și aici, odată mai mult, un mare scriitor și un excelent făuritor de gîndiri scurte și pregnante.

S-a lucrat pentru întocmirea *Coloanei înfîntă* cu neostoită răbdare, s-a citit mult de tot, s-au ales cei mai cu sorți de trăinicie și de natură a îmboldi sufletul cititorului spre curaj, dragoste de adevăr, frumos și țară, de valorile care dovedesc propensiunea spre duhovnicie a poporului român. S-au evitat banalitățile, s-a mers către acele cugetări în care vibrează inteligența, sensibilitatea, dorul desăvîșirii omului pentru sine, pentru semenii și pentru neam.

Dintr-atîtea giuvaere, să ne fie îngăduit a spicu ce ni se pare osebit de îmbietor și educativ pentru inimă, suflet și minte:

„Omul are spirit, nu-i mașină” (Iulia Hasdeu).

„Marele adevăr, fie în artă, fie în viață, nu poate fi găsit și prins în forme eterne decît cînd te vei gîndi numai la dînsul și la nimic altceva” (M. Dragomirescu).

„Prea mulți cred că literatura e un scris, nu un sens” (Iorga) — nici că se poate răspuns mai pertinent dat școlii contemporane a structuralismului; fraza are un caracter profetic și lovește în chiar punctul central al ereziei semnificațiilor fără semnificare! „Scrisul ca și dragostea, e poezie” (T. Arghezi).

„Năzuința noastră către măreție este singura măreție la care ne e îngăduit să năzuim” (Măiorescu). — Sentință curat creștină!

„Numai de unul singur ai de ce te teme: de tine însuși cînd te privești în față” (Iorga). — Cf. și cp. Stendhal, Camus, Ciocan.

„Cea mai înaltă datorie etică a cuiva este să devină o personalitate” (Oct. Goga). — Iată că și „personalismul” își are un înaintaș în rîndurile gînditorilor români.

„A trăi fără ideal! Dar asta înseamnă a nu trăi deloc!” (C. Dumbrescu-Iași).

Intocmit astfel ca să poată fi utilizat cu ușurință, însoțit de o bibliografie cuprinzătoare, divers bogat, unitar în ciuda imensei feburii a gîndurilor citate, cald, lipsit de pedantismul rece și arhivist al lucrărilor de acest gen, volumul redactat cu dragoste participative de pr. Alexandru Stănculescu-Birda este într-un totuș vrednic de luare aminte; poate fi nu numai consultat ci și citit cu plăcere, mult folos sufleteș și în flux continuu ca o operă literară.

Monahul Nicolae Delarohia

Din activitatea Societății „Mormintele Eroilor” Gorj

Istoria noastră demonstrează cu prisosință recunoștința românilor față de cei care și-au dat viața pentru împlinirea unor idealuri scumpe. Unirea cea Mare, realizată în anul 1918 este o încununare a unui șir de sacrificii, pe care noi cei de azi avem datoria să nu le uităm, cinstirea memoriei eroilor fiind o îndatorire sacră a fiecărui cetățean.

În septembrie 1919 cînd țara era în plină refacere se constituia la București, Societatea „Mormintele Eroilor”, nume stabilit prin decret-lege și rămas în vigoare pînă în 1927 cînd s-a transformat în Societatea „Cultur Eroilor”. Avînd în frunte personalități de seamă ale vieții politice și culturale românești ca: mitropolitul Miron Cristea, președinte, Elena Dragalina, secretară, dr. N. Lupu, Ion Borcea, dr. M. Popovici, prof. univ. Simion Mîndrescu și alții, societatea făcea un vibrant apel pentru constituirea de filiale județene. „Acum cînd patria noastră cea Mare — se spunea în apel — liberă și mîndră cum au visat-o strămoșii noștri, s-a desăvîșit în marginile idealului național, se cade să ne gîndim cu pietate la toți cei care și-au dat viața pentru gloria ei. Sînt fără număr vitejii și martirii căzuți în văle muntilor, în largul cîmpurilor de luptă și în lagărele de robie ale străinătății, departe de căminurile lor, unde mamele și copiii lor îi plîng, fără să le știe locul mormîntului. Cultul lor, al morților glorioși, e o datorie de seamă a celor ce supraviețuiesc din generația de sacrificiu a României Mari”.

Scopul societății îl constituia identificarea și ocrotirea mormintelor ostașilor precum și a edificiilor sau oricăror construcții, ce amintesc de faptele eroice ale românilor din toate timpurile, executarea sau contribuția la executarea de monumente, plăci comemorative și alte lucrări artistice în localități din țară și străinătate, menite a eterniza memoria celor căzuți; construirea în București a unui edificiu comemorativ al războiului de întregire națională; întocmirea în fiecare comună a unei „cărți de aur” cu numele eroilor; propagarea respectului pentru eroul român în rîndul maselor prin diferite publicații, tablouri, conferințe etc. Sediul a fost stabilit la București, în Palatul Cercului Militar, din strada Sărindar.

Județul Gorj, greu încercat în anii 1916—1918, și-a dat contribuția sa de sînge, ca toate județele țării, pentru realizarea unirii tuturor românilor într-un singur stat. Apelul societății a găsit ecou în inimile urmașilor pandurilor, astfel că pe listele de înscrieri au figurat de la început peste 600 de persoane, de cele mai diverse ocupații, între care și mulți slujitori ai Bisericii.

Una din primele acțiuni întreprinse a fost inventarierea tuturor mormintelor din județ, în vederea alocării de fonduri pentru amenajarea lor. Documentele mărturisesc numărul foarte mare al celor căzuți pe aceste meleaguri în aproape toate localitățile. Remarcăm prezența unui număr mare de morminte executate în grabă, între două lupte, unde odihneau trupurile soldaților români și dușmanii laolaltă.

Activitatea de întreținere a mormintelor s-a bucurat de sprijinul total al populației, dovadă creșterea de la an la an a sumelor de bani, pe care le deținea societatea în banca de la Tîrziu Jiu.

Intr-o înștiințare către localități se atrăgea atenția asupra obligativității de a se păstra cum se cuvine ceea ce societatea înfăptuise „aceasta constituind, o operă de recunoștință pentru cei ce cu jertfa vieții lor au înfăptuit România Mare”.

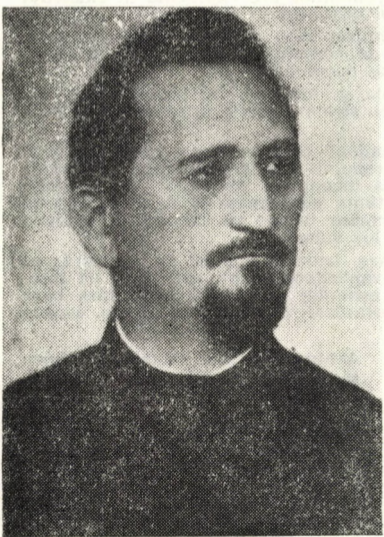
O latură importantă a activității societății a constituit-o inițierea sau sprijinirea acțiunilor de ridicare a unor cruci și monumente în memoria eroilor, precum și aducerea de pe teritoriul Moldovei și reînhumarea în cimitirul de onoare din Tg. Jiu a unor militari din Gorj, printre care și Ecaterina Teodoroiu, căzută la datorie în ziua de 21 august 1917. Sosirea rămășițelor „eroinei de la Jiu” la 9 iunie 1921 s-a constituit într-o adevărată lecție de patriotism, la festivități fiind prezent printre alții și marele poet Octavian Goga.

Prezență notabilă în anii interbelici din viața județului Gorj, societatea a contribuit prin activitatea ei specifică la dezvoltarea sentimentelor patriotice și la cinstirea memoriei morților neamului ce s-au jertfit pentru înfăptuirea Marii Uniri.

Prof. Gheorghe Nichifor

Prof. Dr. Sebastian Stanca (1878—1947)

— 110 ani de la naștere —

Caracter bine conturat, om deprins cu lupta dreaptă și cu izbînda pentru binele obșteș, scriitor modest în atitudine însă bogat în realizări culturale, pr. Dr. Sebastian Stanca a văzut lumina zilei la Petroșani (17 oct. 1878), avînd ca părinți pe Avram Stanca (1843—1916; preot în Petroșani, „ctitor-rînd șapte biserici și tot atîtea școli”, și Ioana, născută Chirca (1856—1944, fondatoarea Reuniunii femeilor române gr. ort. din Petroșani).

Studiile secundare le urmează tînrului Sebastian Stanca la Ginnaziul german din Sebeș Alba și la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, iar cele superioare la Sibiu (Seminariul Andreian) și Budapesta (Facultatea de litere și filozofie), cu o lucrare despre Timotei Cipariu.

Încă de pe băncile liceului și ale universității „condeiul său începea a da semne promițătoare prin o serie de versuri epice și lirice, al căror autor se ascundea cu explicabilă sfilă în haina pseudonimatului (Ibis). Factura acestor versuri juvenile avea darul să rechemе în amintirea lectorilor anume accente supraviețuitoare din epoca zisă de „Regalitate literară” a lui Vasile Alexandri.

Activitatea sa de ziarist și publicist debutează în anul 1901, pe cînd era student la Budapesta. Astfel, la 3 oct. același an, împreună cu studentul Dionisie Stoica și tipograful D. Birăuțu, Sebastian Stanca pune bazele gazetei „Poporul român” care va rămîne în capitala Ungariei pînă în aprilie 1911, cînd se va muta la Arad. Scopul gazetei era „să aere interesele poporului român fără frică” în capitala țării ungurești. După 1907, cînd Sebastian Stanca revine în Transilvania (întîi ca preot la Vulcan — Valea Jiului, apoi în 1911 — la Sebeș Alba), gazeta „Poporul român” va rămîne, practic, pe seama lui D. Birăuțu. Din afară, ea va avea drept „colaboratori permanenți” pe V. Eitimuș, Ion Borcia, Sebastian Stanca, etc.

Ca redactor al acestui ziar (și, de cîteva ori, „sef redactor”), Sebastian Stanca scrie articole politice, înfruntă cenzura, se expune la procese. Preocupat în mod deosebit de soarta țărănilor, se adresează acestora, punîndu-le în mină — cîtiva ani — „Calendarul poporului român”. Tot în perioada studiilor universitare, Sebastian Stanca face parte activă din pleiada celor 12 studenți (universitari) întemeietori ai prestigioasei reviste „Luceafărul”.

Peste ani, Sebastian Stanca își rememorează activitatea de ziarist și publicist la „gazetele” de la Budapesta („Poporul român”, „Luceafărul”, „Lupta”), apreciînd aportul lor la problematica vieții naționale românești.

Între anii 1906—1907, Sebastian Stanca face un popas siblian, fiind redactor la „Telegraful Român”, ziar la care va colabora și mai târziu cu materialele predilect teologice. În aceeași manieră a colaborat și la „Revista teologică”.

Intrarea României în prima conflagrație mondială, în august 1916, a determinat autoritățile din Budapesta la o acțiune puternică de reprimare a oricăror manifestări cu caracter românesc din Ardeal și Banat. Atenția lor s-a îndreptat cu deosebire asupra intelectualilor români (preoți, învățători ai școlilor confesionale). Astfel peste 140 preoți români ardeleni au fost întemnițați la Cluj, Tg. Mureș, Odorhei, etc., iar cei bănăreni, arădeni și bihoreni la Seghedin Vaș, Caransebeș, etc., acuzați fiind de „trădare de patrie” sau „spionaj în favoarea României”. Peste 200 de preoți, cu deosebire din județele sudice ale Transilvaniei (Făgăraș, Sibiu, Hunedoara) au fost deportați în jud. Sopron (Ungaria); alți peste 100 de preoți români, au fost nevoiți să se retragă în vechea Românie, odată cu trupele române care intraseră în Transilvania în august 1916.

În noaptea de 15—16 august 1916, jandarmii unguri au arestat pe pr. Dr. Sebastian Stanca (la Sebeș Alba) și pe alții intelectuali ardeleni, i-au dus la Sibiu și de aici în orașelul Ruszt (Ungaria) și în satele din jur: „... Sîntem tratați ca cei mai urgiști făcători de rele, — își amintea Dr. Sebastian Stanca — expuși intenționat la mizerii și umilințe. Izolarea noastră în acest cuib, lipsiți de orice lumină intelectuală și culturală, e anume aleasă ca să ne tortureze...”

La finele anului 1916, bătrînul preot Avram Stanca din Petroșani (tatăl Dr. Sebastian Stanca) moare din cauza tratamentului inuman la care a fost supus din partea autorităților maghiare de acolo. Detenția Dr. Sebastian Stanca a durat pînă la 17 februarie 1917, cînd revine în Transilvania.

La Marea Adunare Națională de la 1 Decembrie 1918, Biserica românească a fost reprezentată, întîi, prin delegații de drept; cei 5 episcopi în funcțiune, 4 vicari, 10 delegați ai Consistoriilor ortodoxe și ai Capitulurilor unite, 129 de protopopii, cîte un profesor de la institutele teologice pedagogice, cîte doi reprezentanți ai studenților de

(Continuare în pag. a 6-a)

Carol N. Comșa
Dumitru Petigrad

Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST în insula sfântă Patmos

(Continuare din pag. 1-a)

roase obiecte bisericești donate mănăstirii de același binecredincios domni români, toate acestea stau dovadă vie pentru legăturile strînse ale românilor cu Patmosul. În muzeul recent organizat sînt expuse două Evangheliile provenite din Țările Române, una donată de Constantin Brîncoveanu, iar cealaltă de mitropolitul Daniil al Ungrovlahiei.

Data fiind importanța Patmosului, Patriarhia Ecumenică a socotit de cuviință să declare insula sfântă și să o înscrie în rândul celor mai importante locuri de pelerinaj ale creștinilor. Recunoașterea acestei hotărîri de către statul grec a avut loc în anul 1981, iar Proclamarea Patmosului ca insulă sfântă s-a făcut cu prilejul recentelor festivități.

Referindu-ne acum la festivitățile propriu-zise semnalăm înfiel de toate participarea foarte largă atât din partea lumii ortodoxe cât și a lumii creștine în general. Au fost prezenți întîistătătorii sau reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe, delegații ai Bisericilor Vechi Orientale, ai Bisericilor Romano-Catolice, ai organizațiilor creștine internaționale, reprezentanți ai vieții politice și culturale din Grecia și un număr foarte mare de invitați. A fost prezent Prea Fericitul Patriarh Teoctist, în fruntea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române alcătuită din: Inalt Prea Sfințitul Nicolae, Mitropolitul Banatului, Prea Sfințitul Roman Ialomițeanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, preot asistent Constantin Coman de la Institutul Teologic Universitar din București, ca interpret și diacon Mihai Hău de la Catedrala Patriarhală din București.

Au participat la festivități următorii întîistătători de Biserici Ortodoxe: Sanctitatea Sa Dimitrios I, Patriarhul Ecumenic, Prea Fericea Sa Partenie, Patriarhul Alexandriei, Prea Fericea Sa Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericea Sa Serafim, Arhiepiscopul Atenei și a toată Grecia. Inalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Johannes, Primatul Bisericii Ortodoxe din Finlanda, Inalt Prea Sfințitul Dorotei, întîistătătorul Bisericii Ortodoxe din Cehoslovacia, delegații ai Patriarhiei Serbiei și ai Patriarhiei Bulgare. Aceștia s-au adăugat membrilor Sfințitului Sinod al Patriarhiei Ecumenice, mitropolitii Scaunului Ecumenic din străinătate — între care amintim pe Inalt Prea Sfinția Sa Iakobos, Arhiepiscopul Americii, Inalt Prea Sfinția Sa Damaskinos al Mitropoliei ortodoxe din Elvetia, Inalt Prea Sfințitul Ieremias al Mitropoliei ortodoxe din Franța — reprezentanți Bisericii etiopiene, ai Bisericii armenie, o delegație a Bisericii Romano-Catolice condusă de cardinalul Jérôme Hamer, secretarul general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Rev. Emilio Castro, secretarul general al Conferinței Bisericilor Europene, dl. Jean Ficher, reprezentanți ai unor centre monastice mai importante, ai celor două Facultăți de teologie din Grecia, ai presei elene și din străinătate și mulți alți invitați.

Programul festivităților s-a desfășurat în insula Patmos, la Atena și pe vasul de croazieră care a transportat pe participanți de la Atena la Patmos, prin Istanbul.

Cea mai mare parte dintre participanți s-au imbarcat la Atena. Lor li s-a alăturat la Istanbul Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic și colaboratorii săi. În timpul călătoriei spre Patmos programul a inclus între altele o conferință a renumitului arheolog grec C. Andronikos, care a prezentat senzaționala descoperire a mormintelor regale de la Vergina, în apropierea Tesaloniceului; o a doua conferință a profesorului K. Manafis de la Universitatea din Atena s-a referit la insula Patmos și a fost însoțită de un film documentar realizat cu prilejul aniversării a 900 de ani de la întemeierea mănăstirii Sf. Ioan Evanghelistul și prezentat în premieră cu această ocazie. În plus călătoria pe mare a permis efectuarea unor contacte importante între delegațiile și personalitățile prezente.

Programul festivităților din insula Patmos a debutat în dimineața zilei de duminică 25 septembrie cu primirea oficială rezervată Sanctității Sale Patriarhul Ecumenic, celorlalți întîistătători de Biserici și tuturor oaspeților. Au rostit cuvînt de bun venit primarul Patmosului și vice prim-ministrul I. Haralambopoulos în numele guvernului Greciei și al prim-ministrului Andreas Papandreu. A răspuns Sanctitatea Sa Dimitrios I, Patriarhul Ecumenic. În acest cadru festiv s-a dat citire actului sinodal al Patriarhiei Ecumenice prin care Patmosul era declarat insulă sfântă, ur-

mînd a fi cinstită ca atare de lumea creștină. A urmat primirea la mănăstirea Sfințitului Ioan Evanghelistul unde s-a săvîrșit Te-Deum-ul, iar egumenul a adresat cuvînt de bun venit tuturor participanților. Inaugurarea bibliotecii și a muzeului mănăstirii au completat programul dimineții.

La prînz a avut loc un dîneu oficial oferit de primăria Patmosului în cinstea tuturor participanților la festivități, în timpul căreia s-a înmînat invitațiilor o plachetă comemorativă.

Moment plin de semnificație și de emoții cu adevărat sfinte pentru toți cei prezenți l-a constituit vizitarea peșterii unde Sfințul Apostol și Evanghelist Ioan, inspirat de Dumnezeu, a scris Apocalipsa. Toți cei de față au cinstit cum se cuvine locul sfințit de picioarele ucenicului iubit al Mîntuitorului și au sărutat stîncă unde, după tradiție, Apostolul Ioan își rezema capul pentru a primi descoperirea celor ce aveau să fie consemnate în cartea pe care a alcătuit-o. În peștera Apocalipsei a avut loc și întîlnirea cu participanții la simpozionul internațional de ecologie ce și-a desfășurat lucrările în Patmos sub patronajul Patriarhiei Ecumenice. Mitropolitul Pergamului, Ioannis Zizioulas, care a condus lucrările simpozionului a prezentat concluziile, subliniind faptul plin de semnificație că o întîlnire internațională pe teme de ecologie a avut loc tocmai în insula Apocalipsei, într-o epocă în care dezechilibrul ecologic și amenințarea cu dezastrul nuclear poate transforma lumea în marioră a unor timpuri cu adevărat apocaliptice.

Punctul culminant al serbărilor din Patmos a fost legat de sărbătoarea Sfințitului Ioan Teologul, din ziua de 26 septembrie. Seara s-a săvîrșit în biserica mănăstirii vecernia cu priveghere în prezența Sanctității Sale, Patriarhul Ecumenic, iar a doua zi dimineața s-a oficiat slujba sfințit Liturghii de către Sanctitatea Sa Dimitrios I, înconjurat de Prea Fericea Sa Partenie, Patriarhul Alexandriei, Prea Fericea Sa Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericea Sa Serafim, Primatul Bisericii Greciei și Inalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Johannes, Primatul Bisericii Ortodoxe din Finlanda. În timpul sfințit Liturghii s-a citit enciclica Sfințitului Sinod al Patriarhiei Ecumenice, dată cu prilejul aniversării a 900 de ani de la întemeierea mănăstirii Sfințitului Ioan Teologul, în care se arată rolul important pe care l-a avut aceasta în istoria monahismului răsăritean, a Bisericilor Ortodoxe și a spiritualității creștine în general.

După sfința Liturghie a urmat o recepție oficială oferită de egumenul mănăstirii. Cu acest prilej au vorbit întîistătătorii Bisericilor Ortodoxe. Patriarhul Alexandriei a urmat Prea Fericitul Patriarh Teoctist, care s-a referit la însemnătatea deosebită a aniversării și a festivităților prilejuate de acestea, la legăturile strînse care au existat în decursul istoriei între Țările Române și mănăstirea Patmos, pentru care stau mărturie numeroase danii și daruri oferite de români mănăstirii, unele dintre ele expuse în muzeul inaugurat cu acest prilej. Prea Fericea Sa a subliniat importanța acestei aniversări pentru Biserica Ortodoxă a Răsăritului și pentru întreaga creștinătate, fapt ce a determinat și Biserica Ortodoxă Română să participe la nivelul cel mai înalt. Redăm în continuare cuvîntarea P. F. Sale.

Sanctitatea Voastră,
Prea Cuvioase Părinte Egumen,
Onorată asistență,

Împreună cu toți cei care ne-am adunat aici să marcăm sărbătorește împlinirea a 900 de ani de la întemeierea mănăstirii din insula Patmos, aducem mulțumire lui Dumnezeu că ne-a ajutat să facem acest pelerinaj, străbătînd aceleași locuri pe care odinioară le-a bătătorit Sfințul Apostol și Evanghelist Ioan. Dintru început mărturisim recunoștință caldă pentru acest pelerinaj Sanctității Voastre și Sfințitului Sinod din jurul Tronului ecumenic, încredințîndu-vă și aici — și mai ales aici la Patmos — de dragostea noastră, a clerului și credincioșilor Bisericii Orto-

doxe Române pe care acum un an i-ați binecuvîntat, i-ați îmbrățișat și le-ați admirat vrednicile și frumusețile Sfințelor mănăstiri și biserici, împreună cu frumusețile țării și hărnicia poporului român.

Sufletul ne este cuprins de a-dîncă emoție retrîind vremurile apostolice cînd „ucenicul cel iubit de Domnul” își scria aici vestita-i „Apocalipsă” la începutul căreia citim: „Eu Ioan fratele vostru împreună cu voi pârtaș la suferințe și răbdare care sînt întru Iisus, fost-am în insula ce se cheamă Patmos, pentru cuvîntul lui Dumnezeu și pentru mărturia lui Iisus (1, 9). N-am vrea să fim considerați cuprinși de slavă deșartă, dar sentimentul cu care am venit aici este același mărturisit altădată de Sfințul Ioan și anume: „Pentru cuvîntul lui Dumnezeu și pentru mărturia lui Iisus” (1, 2). De fapt, în calitate de slujitori ai lui Hristos, oricare din noi trebuie să facem o asemenea mărturisire, deoarece oriunde și în orice împrejurare ne-am afla avem datoria să împlinim cuvîntul lui Dumnezeu și să mărturisim pe Hristos.

În calitate de trimiși ai obștii ortodoxe din România, eu și însoțitorii mei, avem însă un motiv în plus să mulțumim lui Dumnezeu că ne-a prilejuit venirea în acest binecuvîntat loc: reinodarea unor legături străvechi pe care înaintașii noștri le-au avut cu Patmosul. Nu voiesc să vă obosesc cu amănunte care interesează mai mult pe specialiști, dar socotesc interesant de rememorat că, potrivit unor documente aflate chiar aici, Țările Românești au trimis regulat ajutoare atît mîndstirii, cît și școlii care funcționa în preajma ei, încă din anul 1584. De asemenea în baza unei înțelegeri respectată cu sfințenie, egumenul mîndstirii și alți călugări erau împuterniciți să adune daruri pentru așezămintele din Patmos. Observația cu care se cuvin însoțite aceste date este că spre deosebire de sprîmîul venit din alte părți, cel românesc a fost mereu necondiționat și dezinteresat. Un singur lucru îl cereau românii de atunci călugărilor din Patmos: „Să se roage pentru ei și pentru țara lor”.

Ajutorul de care aminteam însă exprimă și altceva: solidaritatea creștinească în momentele grele ale stăpînirii străine din acele vremi, ca de altfel mereu de-a lungul istoriei care să constituie într-un exemplu și pentru noi cei de astăzi, solidaritate pe care dați-mi voie să mai adaug, strămoșii noștri au manifestat-o prin sprîmîul și ajutoarele date marilor patriarhii răsăritene, precum și așezămintelor de la Ierusalim, Athos, Sinai, Rodos, etc.

Cine va avea apoi răbdare să privească cu atenție obiectele din biserica și din muzeul mîndstirii va descoperi un omofor de la voievodul Moldovei Ștefan cel Mare (1457—1504), candelă, icoană și un Evangheliar donat de Constantin Brîncoveanu, domnul Țării Românești (1688—1714), un Evangheliar cu inscripția donatorului: „Daniil mitropolitul, București 1787”, o icoană a Sfințitului Evanghelist Ioan adusă în 1698 din Țara Românească, alte obiecte de cult, hrisoave și felurite documente românești. Dacă acestea sînt mărturie comunității Bisericii și binecredinciosului popor român la viața creștină din această parte a lumii ele sînt și îndemnuri vii pentru noi de a păstra această comuniune cu scaunul ecumenic și de a exprima și cu acest prilej hotărîrea Sfințitului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de a sprijini pregătirea Sfințitului și Marelui Sinod pentru care Sanctitatea Voastră depuneți efort pilduitor; de a-și aduce contribuția sa teologică, liturgică și pastorală la promovarea ecumenismului, a unității creștine și a apărării păcii pe pămînt.

Aceștea avîndu-le în cuget am venit să participăm la praznicul mîndstirii din insula Patmos, bucurîndu-ne împreună cu toți cei prezenți, cu sinceră apreciere față de toți cei care depun osteneală și fac sacrificii pentru păs-

trarea acestui monument al anti-citității creștine.

Sanctitatea Voastră,

Despre Sfințul Apostol și Evanghelist Ioan care a trăit cîțiva ani aici se spune că vîrstnic fiind și nemai putînd umbra singur, alții îl purtau, iar el nimic nu mai spunea celor care se adunau să-l asculte decît: „Fraților iubiți-vă unii pe alții”. Aceste cuvinte să le repetăm și noi cei care ne-am adunat la această îndîlțătoare sărbătoare, contribuînd prin comportarea și propovăduirea noastră la promovarea păcii și bunei înțelegeri între oameni și popoare.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist a oferit egumenului mîndstirii, arhimandritul Isidoros Krikris, crucea patriarhală împreună cu alte daruri, marcînd și prin aceasta continuarea legăturilor Bisericii Ortodoxe Române cu Patmosul.

În cadrul aceleiași recepții oficiale, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit din partea Sanctității Sale Dimitrios I, Patriarhul Ecumenic, Crucea de Aur emisă cu ocazia aniversării a 900 de ani de la întemeierea mîndstirii Sfințitului Ioan Teologul. Un ultim act oficial în cadrul festivităților ce au avut loc pe insula Patmos avea să-l înscrie o impresionantă vecernie săvîrșită la ora apusului de soare, în aer liber, pe malul mării în micul port al insulei. Slujba vecernie a săvîrșit-o Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic, asistat de ceilalți întîistătători de Biserici. Sanctitatea Sa a adresat un mesaj poporului elen cu prilejul marii sărbători.

Festivitățile au continuat la Atena, unde s-a ajuns în dimineața zilei de marți 27 septembrie. În portul Pireu s-a făcut participanților o primire entuziastă de către Prea Fericitul Serafim Arhiepiscopul Atenei și a toată Grecia, I. P. S. Mitropolit al Pireului Kalinikos, reprezentanți ai guvernului grec, numeroși ierarhi și preoți și un mare număr de credincioși. După o procesiune impresionantă s-a ajuns la catedrala Sfința Treime din Pireu unde s-a săvîrșit Te-Deum-ul și s-au rostit cuvinte de bun venit de către Prea Fericitul Serafim al Atenei și de I. P. S. Mitropolit Kalinikos al Pireului.

Academia elenă din Atena a participat la programul serbărilor prilejuate de aniversarea a 900 de ani de la întemeierea mîndstirii din Patmos cu o sedință festivă la care au luat parte pe lângă invitații de peste hotare, un numeros public din Atena. Sedința a fost deschisă de președintele Academiei, prof. George Merikas, iar în continuare a rostit o prelegere festivă academicianul Constantinos Bonis, profesor de Teologie, care a vorbit despre cartea Apocalipsei. Prea Fericitul Patriarh Teoctist s-a întretînut cu președintele Academiei și cu academicianul C. Bonis, pe care l-a felicitat pentru expunerea prezentată.

Programul festivităților s-a încheiat cu o recepție oferită de o mare editură din Atena, care a lansat cu acest prilej volumul de lux „Tezaurul Patmosului”. La recepție au luat parte, pe lângă invitații pe peste hotare, personalități de seamă ale vieții politice și culturale din Atena. Prea Fericitul Patriarh Teoctist s-a întretînut și s-a întretînut cu diferite personalități marcante ale vieții politice și culturale prezente la recepție.

În afara programului oficial al festivităților, un capitol foarte important l-au constituit contactele care s-au realizat între delegațiile care au luat parte la aniversarea mîndstirii din Patmos. Vom nota numai cîteva din întîlnirile pe care Prea Fericitul Patriarh Teoctist, întîistătătorul Bisericii noastre le-a avut în timpul călătoriei spre Patmos, în insula Patmos și la Atena.

Astfel participarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist la festivitățile din Patmos a făcut posibilă o nouă întîlnire a Prea Fericitului Sale cu Sanctitatea Sa Dimitrios, Patriarhul Ecumenic. La întîlnire au luat parte ceilalți membri ai delegației române, iar din partea Patriarhiei Ecumenice I. P. S. Mitropolit Bartolomeu al Filadelfiei, directorul Cabinetului Patriarhal. De ambele părți s-a exprimat bucuria revederii după cele două întîlniri oficiale din anul 1987 de la Istanbul și București. Sanctitatea Sa

a ținut să mulțumească în mod deosebit Prea Fericitul Patriarh Teoctist pentru bunăvoința de a fi participat personal la serbările din Patmos și în fruntea unei delegații.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist s-a întretînut de asemenea cu dl. Iannis Haralambopoulos, vice prim-ministru al guvernului grec și reprezentant personal al prim-ministrului Andreas Papandreu la festivitățile din Patmos. Dl. Haralambopoulos a apreciat participarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist la festivități ca semn nu numai al bunelor relații ce există între Biserica Ortodoxă Română și Patriarhia Ecumenică, ci și al prieteniei ce există între Grecia și România, între cele două popoare.

Discuții fructuoase a purtat Prea Fericitul Patriarh Teoctist cu reprezentanții organizațiilor creștine internaționale Rev. Emilio Castro, secretar general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor și cu dl. Jean Ficher, secretarul general al Conferinței Bisericilor Europene. Tot aici putem aminti întîlnirea cu reprezentanții Bisericii Romano-Catolice, Eminența Sa Cardinalul J. Hamer.

La Atena Prea Fericitul Patriarh Teoctist a avut o întrevedere cu Prea Fericitul Serafim, Arhiepiscopul Atenei și a toată Grecia, la sediul Arhiepiscopiei. Cei doi întîistătători s-au referit la bunele relații care există între cele două Biserici și la necesitatea continuării acestora în același duh al frăției și al unității ortodoxe. Invitat să viziteze Biserica Ortodoxă Română, Prea Fericitul Arhiepiscop Serafim a răspuns afirmativ. O invitație asemănătoare a fost adresată Prea Fericitului Patriarh Partenie al Alexandriei care de asemenea a acceptat-o cu plăcere.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist s-a întretînut, de asemenea, cu Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Dorotei al Pragăi, cu Inalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Johannes, Primatul Bisericii Ortodoxe din Finlanda, cu delegații Patriarhilor Serbiei și Bulgarei, cu delegația Bisericii etiopiene, cu Inalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Iakobos al Americii, cu Inalt Prea Sfințitul Damaskinos al Elveției, cu reprezentanți ai vieții politice din Grecia, deputați în Parlamentul grec, oameni de cultură, cu directorul general al publicațiilor centrale al Bisericii Greciei, dl. Evangelos Theodorou și cu șeful biroului de presă al Sfințitului Sinod al Bisericii Greciei, dl. I. Hatzifotis și cu mulți alții. Toți aceștia au apreciat poziția deschisă și constructivă a Bisericii Ortodoxe Române în relațiile cu celelalte Biserici Ortodoxe surori și în dialogurile cu Bisericele și confesiunile eterodoxe, în cadrul organismelor creștine internaționale și au subliniat rolul important pe care îl are Prea Fericitul Patriarh Teoctist în elaborarea și aplicarea acestor relații mereu constructive, în duhul dragostei creștine.

Pe timpul sederii în Atena, Prea Fericitul Patriarh Teoctist și ceilalți membri ai delegației ortodoxe române au vizitat mănăstirea de mai sus de lângă Megara unde li s-a făcut o primire deosebit de călduroasă, parte din componentele obștii de aici cunoscîndu-l și Biserica noastră.

Aniversarea a 900 de ani de la întemeierea mîndstirii Sfințitului Ioan Evanghelistul din Patmos și festivitățile organizate cu acest prilej de Patriarhia Ecumenică s-au constituit într-un nou și important moment de afirmare a unității ortodoxe și a bunele colaborări între diverși factori importanți ai lumii creștine de astăzi. Pelerinajul la peștera Sfințitului Ioan, sfința Liturghie săvîrșită în biserica mîndstirii Sfințitului Ioan de către întîistătătorii Bisericilor Ortodoxe prezente la festivități, rugăciunile înălțate aici pentru „bunăstarea sfințelor lui Dumnezeu Biserici și pentru pacea lumii”, au unit odată în plus sufletele creștinilor în rugăciune și în speranță, în bucuria duhovnicească și în credință.

Participarea delegației Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist apostol, se înscrie ca o prezență și ca o contribuție însemnată a Bisericii noastre, a întîistătătorului ei, la viața contemporană a Bisericilor Ortodoxe și a creștinătății în general, o prezență care afirmă odată în plus poziția Bisericii Ortodoxe Române în lumea ortodoxă și lumea creștină de astăzi, cu contribuția ei specifică atît în relațiile interortodoxe, cît și în cadrul relațiilor intercreștine.

MĂNĂSTIREA RÎMEȚ

Mărturie a continuității și spiritualității românești din Transilvania, în plină desfășurare a restaurării

Străvechea biserică a mănăstirii Rîmet, încărcată de freacăta a aproape șapte veacuri de afirmare a spiritualității ortodoxe și implicit a istoriei poporului român de pe aceste meleaguri, se află în plină desfășurare a lucrărilor de restaurare.

Pînă nu demult, datarea acestui monument de artă medievală creștină se fixa în secolul XV, dar cercetarea mai atentă a inscripției de pe cel de al doilea strat de pictură din pronaos de către un colectiv de specialiști, sub conducerea regretatului prof. Vasile Draguț, a adus noi date în legătură cu vechimea și importanța bisericii mănăstirii și s-a putut descifra inscripția de pe cel de al doilea strat de pictură, care, pe lângă pomenirea numelui pictorului Mihail de la Crișul Alb, mai relevă și numele arhiepiscopului Ghelasia, cu înscuvițarea căruia s-a executat pictura.

Întâi textul inscripției: „Am scris eu mult păcătosul rob al lui Dumnezeu, Mihail adică zugravul de la Crișul Alb, cu înscuvițarea arhiepiscopului Ghelasia, în zilele lui Ludovic rege 6885 (1377) iulie 24. Această descriere a relevat, o dată mai mult, valoarea inegalabilă de document a acestei biserici, atât în ce privește organizarea bisericească de rang arhiepiscopul din Transilvania, arta picturală bisericească, cât și continuitatea românească în ceea ce se vedește aceasta mai reprezentativ.

Imposibilitatea efectuării unor lucrări arheologice în scopul de a oferi mai multe date asupra monumentului din cauza pînzelor freactice eruptive ce se află sub biserică, a fost suplinită de cercetarea și interpretarea datelor arhitectonice oferite de acest monument, încadrat în tipul caracteristic secolelor XIII—XV al monumentelor de acest gen din Țara Zarandului și Țara Hațegului, constînd dintr-o navă dreptunghiulară cu altarul la răsărit și trupul la apus, cu absida altarului semicirculară în interior și exterior, în care se întrevăd reminiscențe romane, dar singurizat prin suprapunerea turnului masiv al clopotniței peste pronaos. Impărțirea spațiilor interioare: pronaos, naos, altar, precum și prezența a numai două uși în peretele despărțitor dintre naos și altar (catapetasma, sau iconostasul), una pentru preoți și diaconi și una servind pentru uși împărătești, înfățișată la numai un număr foarte mic de biserici ortodoxe românești pledează pentru vechimea

bisericii. O plasare a monumentului în epocă o constituie unitatea însăși a locașului în întreaga lui împărțire interioară: pronaos, naos, altar de tip bizantin, ca și suprapunerea turnului clopotniță peste pronaos, în loc să fie înglobat sau adăugat la traveea vestică a edificiului.

Inițial, interiorul bisericii, nu a fost pictat în întregime, ci numai, așa cum ne-o demonstrează straturile vechi, nișa-proscomidiei din altar, tîmpla și arca de trecere din pronaos în naos. Iar spațiul celălalt cu cîteva decenii mai tîrziu, căpătînd o patină pe stratul de var (arriccio). Pronaosul a fost pictat în 1377, în zilele arhiepiscopului Ghelasia, constituind cel de al doilea strat de pictură, peste care s-au suprapus succesiv, de-a lungul vremii, mai multe straturi (în total opt). Inscruția de pe cel de al doilea strat de pictură ne determină să ne întrebăm: 1. Cînd s-a executat primul strat de pictură? 2. Cînd s-a construit biserică mănăstirii?

Dimensiunile bisericii: 12,50 m lungime, 5,80 m lățime, înălțimea turnului 14,80 m și grosimea zidurilor varînd între 0,90—1,10 m, ne indică destinația acestui sînt locaș: o mică comunitate monahală, pentru care meșterii locali au ridicat, din piatră spartă și bolovani de rîu, exprimînd în forme arhitectonice tradiția bisericească ortodoxă, o modestă mărturie a etnicității și spiritualității românești.

La distanța de aproape șapte veacuri de la data construcției și atestarea bisericii mănăstirii Rîmet, ca biserică a unei obști monahale, încă nu putem ști care au fost de fapt începuturile ființării unei așezări mănăstirești aici, în apropiere de Alba Iulia, centrul voievodatului Transilvaniei, însă existența în zorii mileniului II d.Hr. a unei episcopii ortodoxe de rit răsăritean, în cadrul Voievodatului românesc al Alba Iuliei, ne face să înțelegem posibilitatea ființării mai multor vetre de spiritualitate românească în zonă, precum au existat cele de la Cib, Lupșa, Ocănești din Munții Apuseni și cele de pe Valea Mureșului, toate fiind „surori întru duhovnicie”, și al căror început se pierde în negura vremii.

Toponimul Rîmet, derivat din „eremit”=pustnic, ne face să credem că anterior mănăstirii au existat pe această vale sălbatică de la cheile munților Trascăului, pustnici (eremiti), al căror model de viață liniștită (isihastă) a durat multă vreme, pînă ce s-au grupat statornic în mănăstirea a cărei biserică primă va fi fost din lemn, așa cum se construiau bisericile mănăstirești în vechime și al cărei loc l-a luat, cînd stăpînirea a îngăduit unor nobili locali (nezi), ca răsplată a participării și vitejiei în războaiele purtate de regatul maghiar, să zidească biserici din piatră. Fără tăgădă, ridicarea unei biserici din piatră la Rîmet nu s-a putut face fără sprijinul sau fără oblauduirea unui cneaz local, așa cum s-a întîmplat cu cele din Strei, Streisigloiu, Peșteana, Sintămăria Orlea, Densuș, Ostrov, Rîu de Mori, Criscior, Rîbița, Remetea, etc.

Descinzînd așadar dintr-o continuitate a unui monahism din epoca străromană, cu largă difuziune în spațiul intracarpatic, unde înțîlnim și primele formațiuni prestatate (cnezate, voievodate), am putea presupune — în lipsa mărturiilor scrise — că obștea monahală de la Rîmet își are începuturile cu mult înainte de atestarea documentară de la 1377, în cadrul organizării superioare bisericești amintite, odată cu existența unei episcopii ortodoxe a Voievodatului românesc al Alba Iuliei din secolele IX—X.

Existența mănăstirii de la Rîmet în comitatul Alba vine să întregască o pagină din istoria poporului român transilvan, redînd fresca unei epoci frămîntate pe care documentele vremii nu au reușit să o pună în adeverată ei lumină. Zidurile acestei străvechi biserici de acum cel puțin șapte veacuri sînt ele însele o mărturie a afirmării elementului româ-

nesc de continuitate în Transilvania, a existenței unui văjnic așezămînt spiritual care a dat sens și conștiință propriei etnicității și spiritualității unui neam dezmoștenit de stăpîniri nedrepte în propria sa țară, care a fost Mitropolia Transilvaniei, organizare bisericească amintită în titlatura arhiepiscopului Ghelasia de la Rîmet.

De-a lungul celor peste șapte veacuri de dăinuire, biserică-monument istoric de la Rîmet a trecut prin nenumărate încercări, a fost pirjolită de furia soldaților generalului Bukow, dar refăcută prin dragostea de „lege” a locaiicilor și redată cultului, uneori pentru scurte perioade de timp. Însă, ea nu a încetat să fie mereu un punct de referință al evlaviei credincioșilor români de pe cele două versante ale munților Trascăului, iar școala românească, ale cărei începuturi la Rîmet trebuie căutate în tînda bisericii mănăstirii, au făcut pe localnici să scrie Curtii de la Viena: „noi de cînd ne știm la mănăstire am avut școala românească”.

În decursul vremii, depunerile aluvionare au făcut ca locașul bisericii să rămînă mult sub nivelul pămîntului de calce din jur, iar degradarea edificiului cauzată de izvoarele de sub biserică, de pînzele freactice eruptive din sol și de resursele pluviale, să fie din ce în ce mai accentuată, amenințînd chiar elementele de rezistență ale clădirii, odată cu degradarea picturii de valoare artistică-documentară incalculabilă.

Sub ocupație străină, și mai ales în timpul dualismului austro-ungar, nu se putea pune problema unor lucrări de conservare și restaurare a bisericii de la Rîmet. Abia după făurirea Statului Național unitar român la 1 Decembrie 1918, s-a putut pune problema salvării monumentului de la Rîmet, de către oameni conștienți de însemnătatea acestuia pentru istoria Patriei și a Bisericii noastre Amintim, între aceștia numele preoților Ioan Dănciță, fost paroh la biserică, Vasile Birliuțiu, care au cerut fonduri pentru lucrări de conservare și restaurare între anii 1918—1924.

Urmarea a fost că în 1924 s-au aprobat 50 mii lei pentru lucrări, iar între 1925—1926 arhitectul Rudolf Wagner execută la Rîmet lucrări de consolidare a monumentului, constînd din întărirea fundațiilor cu 8 picioare de beton, țeserea zidăriei și a boltii, acoperirea bisericii cu plăci de eternit. Totodată s-a trecut la repararea tencuielilor vechi, executarea de tencuiele noi, poditură din beton care a acoperit padimentul original, care era executat din cărămizi hexagonale, curățirea frescei, refacerea treptelor la turn, restaurarea „stăreției”, confecționarea de mobilier.

Odată cu venirea ca stareț al mănăstirii a lui Evloghie Ota se reiau lucrările la Rîmet, constînd din drenuri, amenajarea construcțiilor anexe, cu scopul de a pune monumentul în circuitul său funcțional. Lucrările însă, în ansamblul lor, n-au ținut seama de specificul locașului, denaturînd silueta turnului și au trebuit revizuite în 1943. În anul 1946 s-a executat la Rîmet planșul chililor.

Primul proiect de ridicare a bisericii a fost întocmit de Ing. I. Drăguș și Arh. Susana Macedon prin osteneala Arhim. Dometie Manolache și a soborului mănăstirii.

Lucrări de amplasare la biserică din Rîmet încep însă între anii 1975—1977, constînd din lucrări parțiale de restaurare și care aveau în vedere mutarea bisericii, periclitată de pînza și izvoarele de apă existente. Aceste lucrări însă au fost întrerupte și s-au reluat după refacerea Episcopiei de Alba Iulia, iar în 1979 s-au executat lucrări de drenarea apei din jurul bisericii, lucrări la șarpantă, învelitori de tablă la biserică și turn, în 1983, șchelă interioară, defacerea tencuielilor exterioare, repararea crăpăturilor din zidăria de piatră, în 1984, hidroizolații, în 1986—1987, ca lucrări pregătitoare în vederea ridicării monumentului.

Lucrarea de ridicare a bisericii mănăstirii s-a făcut în trei etape. S-a

început sub conducerea Ing. Dr. Eugen Iordăchescu și sprijinul Conf. Dr. I. Tămăioagă.

Prima etapă între 11 septembrie—11 noiembrie 1987, a constat din realizarea unei dale purtătoare din beton, plasată sub clădirea bisericii, iar datorită kernii și înghețului, lucrările au fost întrerupte pînă în primăvara anului 1988;

A doua etapă. S-a reluat lucrul în mai 1988, cînd s-au efectuat lucrările de desprindere a bisericii de teren, biserică fiind așezată pe 20 prese hidraulice. Ambele etape au constituit un adevărat examen pentru executanți, datorită dificultăților sporite create de debitul mare al izvoarelor de sub biserică, ce trebuiau epuizate din 10 în 10 minute.

Etapa III-a, de ridicare și finalizare pînă la cota definitivă, a început în ziua de 11 august 1988.

Biserica mănăstirii, în greutate mare a fost ridicată la 2,08 m înălțime față de cota anterioară, fiind în felul acesta ferită de contactul cu apa, care a cauzat deteriorări grave prin tasări și infiltrarea umezelii în ziduri și tencuie, care au pus în pericol acest locaș. În faza ultimă se va plasa cu argilă conturul zidurilor, formîndu-se un strat impermeabil față de elementul absorbant, se va re-

staura fresca interioară și se vor decapa tencuieile exterioare la biserică și turn, punîndu-se în evidență zidăria de piatră, așa cum a fost în forma inițială a bisericii. Se va amenaja sub altarul bisericii „Izvorul tămăduirii” pentru trebuințele duhovnicești ale credincioșilor. Pictura este în curs de restaurare de către pictorul C. Boambes și colectivul său.

Ridicarea bisericii se încadrează mai bine în coordonatele generale ale complexului mănăstiresc de la Rîmet, vechea biserică intrînd în dialog direct cu biserică nouă.

...Și astfel, după aproape șapte veacuri de străjuire a destinelor noastre, străvechea biserică a mănăstirii Rîmet este așezată la înălțime, vizibilă, ca o mărturie greu încercată de vreme, dar peste care au trecut atîtea urgii fără să o cîtine din rosturile ei de luminoasă prezență românească ortodoxă transilvană, de document de piatră a organizării superioare bisericești și a continuității românești intracarpatică, o lumină nestinsă prin vreme a Mitropoliei Transilvaniei, care a veșheat destinele acestui neam prin încercările atîtor veacuri.

EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

SFINȚIREA BISERICII DIN SLATINA

Pentru credincioșii parohiei Slatina, județul Suceava, ziua de Duminică, 18 septembrie 1988, a fost o zi de înaltă sărbătoare: tirnosirea locașului de închinare și prezența la această mare festivitate a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Locum Tenens de Mitropolia al Moldovei și Sucevei.

Prea Fericirea Sa a venit însoțit de P.S. Episcop Eftimie al Romanului și Hușilor, de Pr. Dumitru Soare, Directorul Institutului Biblic și de Misune Ortodoxă, și de alte oficialități bisericești din București și Iași, stareți, stareți, preoți și diaconi.

La sosirea în parohie Prea Fericirea Sa a fost întâmpinat după datina străbună de către P.C. Pr. Petre Ciobanu și de episcopul Alupului Vasile, în vîrstă de 90 ani, cu pline și sare.

Așezată pe plaiuri pline de istorie unde odinioară a sihăstrit Pahomie, cel care l-a îndemnat pe Alexandru Lăpușeanu (1552—1561; 1564—1568) la zidirea Mănăstirii Slatina, parohia Slatina se bucură de mai bine de 41 de ani de păstoria P.C. preot Iconom stavrofor Petru Ciobanu, fost deputat eparhial. Acest vrednic preot, „om de suflet” și „pildă pentru preoții noștri”, cum l-a numit Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, a ridicat împreună cu păstoriații săi două locașuri de închinare. Cel de al doilea s-a sfințit acum.

Parohia a primit însemnate ajutoare din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei, a P.S. Episcop Eftimie Luca al Romanului și Hușilor, precum și importante contribuții din partea credincioșilor din parohie și din parohiile învecinate.

În perioada cit a fost Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a vizitat adesea șantierul bisericii din Slatina. „Eu cunosc biserica aceasta — spunea Prea Fericirea Sa — de acum 10 ani de cînd am venit Mitropolit al Moldovei și Sucevei. Vizitînd Mănăstirea Slatina, am vizitat parohia și pe părintele Ciobanu și am văzut aici strădania părintelui, grea într-adevăr, și mă gîndeam azi la ventre, cum o fi arînd acum, biserica și cînd am văzut-o atît de frumoasă, cu o arhitectură atît de armonioasă, cu pictură de asemenea frumoasă, am zis că un asemenea edificiu din zilele noastre intră în tezaurul nostru național. Totu-i ca un colț de rai”.

La sfințire au mai participat preoți din parohiile învecinate, în frunte cu P.C. protopop Vasile Hrestic, Maica stareță Evelina Tănase cu întreg soborul Mănăstirii Slatina, precum și un număr impresionant de credincioși. Au fost hirotoniți doi tineri, unul în preot iar al doilea în diacon. Slujba a fost înfrumusețată de cîntarea în comun a credincioșilor.

În cuvîntul de învățătură P.F. Patriarh Teoctist și-a exprimat bucuria de a fi prezent în această parohie și de a-i vedea pe preoți și credincioși adunați laolaltă în cinstea sfințirii bisericii. „Această frumusețe duhovnicească, religioasă, românească, m-a adus și pe mine aici, lăsdînd alte treburi ale sfinței noastre Patriarhii, știînd că aici, la altarul acesta dumnezeiesc vin suflete credincioase din împrejurimi, vin preoți vin călugări, vin călugărițele, ca să se bucure de acest Altar, de o nouă lumină care se aprinde neîncetat în drumul credinței noastre pentru slava lui Dumnezeu și pentru continuitatea vieții noastre românești ortodoxe. Am venit mai ales ca să mă fac părtaş la bucuria părintelui Petru Ciobanu, la bucuria mînunchiului de credincioși din acest sat, aflat sub streașina Mănăstirii Slatina”.

La sfințitul cuvîntului, Prea Fericirea Sa, s-a rugat ca Bunul Dumnezeu să răspunde tuturor; părintelui Petru și doamnei preotease Angela Ciobanu, Consiliului parohial, Comitetului parohial și tuturor credincioșilor pentru ceea ce au făcut în slujba Bisericii.

Intr-o atmosferă solemnă și de bucurie comună Prea Fericitul Patriarh a acordat preotului Petru Ciobanu „Crucea Patriarhală”, în semn de prețuire din partea Sf. Patriarhii pentru activitatea depusă și ca îndemn de a sluji și pe mai departe cu vrednicie Biserica noastră străbună. De asemenea, s-a acordat „Crucea Patriarhală” pentru mireni, celor doi epitropi și cîntărețului bisericesc, care s-au dovedit osîrduitori în activitatea lor de sprijinire a treburilor bisericești.

Locașul de închinare de la Slatina se adaugă la salba de aur de biserici și mănăstiri de pe plaiurile moldovene păstrătoare și continuatoare ale tradițiilor noastre vechi, de iubire de Dumnezeu și de Patrie.

Papuc Ion
Licențiat în Teologie

Prof. Dr. Sebastian Stanca (1878—1947)

(Continuare din pag. a 4-a)

la fiecare Institut teologic. Biserica a mai fost reprezentată și prin numeroși preoți și învățători ai școlilor confesionale — aleși ca delegați în circumscripțiile respective. În afară de acești delegați oficiali, numeroși preoți au participat la marea Adunare împreună cu cei peste 100.000 români adunați spre a da glas voinței lor de secole de a fi una cu frații de la sud și est de Carpați.

Între aceștia se afla și Dr. Sebastian Stanca, care va sublinia, peste ani, importanța acestui măret act istoric în numărul jubilar al „Telegrafului Român” din 1943 („La a 25-a aniversare a Unirii”), alături de prestigioase personalități ale culturii naționale: I. Lupas, N. Bălan, I. Clopoțel, Cezar Petrescu, etc.

În anul 1922, Dr. Sebastian Stanca se stabilește în Cluj, funcționînd ca consilier eparhial în cadrul Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului, aflată pe atunci sub păstoria vrednicului episcop N. Ivan. Și-a făcut serviciul cu devotament, organizînd pe lângă eparhie un „muzeu de anticități religioase” cu majoritatea pieselor și obiectelor donate de el însuși.

Dr. Sebastian Stanca, reușește, pînă în 1940, să elaboreze și să publice cîteva studii istorice, elogios apreciat în epocă (de I. Lupas, Al. Lapedatu, V. Nețea, etc.), dintre care menționăm:

— Contribuția preoților române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului (1916—1918), Cluj, 1925.

— Episcopia ortodoxă română a Vadului, Feleacului și Clujului. Monografie, Cluj, 1930.

— Gheorghe Lazăr în Sibiu, 1934.

— Viața și activitatea episcopului Vasile Moga, 1774—1845, Cluj, 1939 etc.

Dr. Sebastian Stanca a mai elaborat materiale și studii despre „Biserica ortodoxă din Sebes” (1928), despre „Mihai Viteazul în Alba Iulia”, despre „Gheorghe Dima, (1922) etc.”. Condelul său neobosit — aprecia marele istoric I. Lupas — a reușit să sporească literatura noastră, istorică prin cîteva studii de valoare... Această din urmă lucrare „Viața și activitatea episcopului Vasile Moga”, 1939... are meritul incontestabil de a fi izbutit să înfățișeze în chip documentar personalitatea vrednicului episcop Vasile Moga, spulberînd aprecierile neprienice și nedrepte, pe cari istoricii din jumătatea a doua a veacului al XIX-lea nu ezitară a le înregistra în scrierile lor,

fără motivare suficientă sau chiar în lipsa oricărei argumentări.

ASTRA, „prestigios „așezămînt” de cultură, propunîndu-și drept scop „cultivarea poporului român, conservarea și dezvoltarea dulciei noastre limbi strămoșești”, extinzîndu-și activitatea „asupra tuturor locurilor din această țară locuită de români” a cooptat în secțiunea istorică și pe Dr. Sebastian Stanca, care „a participat cu asiduitate la lucrările acestei corporații științifice și la intrunirile ei lunare, făcînd însuși comunicări întemeiate pe material documentar proaspăt...”.

Între manuscrisele lui (care n-au putut vedea lumina tiparului) se află și cel referitor la trecutul istoric al Petroșanilor, premiat de Academia Română. Sub titlul „Monografia istorică a Văii Jiului”, ziarul „Steagul Roșu” (Petroșani) a inserat o sumă de fragmente (în numere din anii 1971 și 1972). Relativ la atestările documentare ale vechilor localități jene, găsim în respectivul studiu monografic cîteva mențiuni valoroase, confirmate de cercetarea istorică ulterioară. De asemenea, prestigioasa revistă clujeană „Acta Musei Napocensis” (IX, 1972) a reprodus sub titlul „Descoperiri arheologice în numismatică la Petroșani” o parte din descoperirile descrise în aceeași lucrare monografică.

Stabilit în 1940, după refugiu de tristă amintire, la Sibiu, Dr. Sebastian Stanca încetează din viață (aici) la 9 noiembrie 1947. Lupta și munca vieții sale a fost închinată ca o jertfă neprihănită pe altarul credinței, al culturii și al tradițiilor scumpe, cari toate împreună alcătuiesc comora de valoare permanentă a poporului nostru. În necontenita lui propovăduire cu arma cuvîntului viu, ca și cu aceea a condelului și a tiparului, timp de o jumătate de veac, Dr. Sebastian Stanca a fost animat de înfăcărată rîvnă altruistă de a contribui din răspunderi la propășirea vieții bisericești-culturale și literare-publistice a neamului nostru.

Parafrazînd rîndurile scrise de Dr. Sebastian Stanca (pentru prietenul său Z. Birsan), putem conchide că opera săvîrșită de omul de aleasă cultură și educație: Dr. S. Stanca, a fost izbînda omului cu suflet mare, oelit de energia voinței, robit de vîpașa unui ideal sublim; a fost — ea om — „selavul” altruismului, închinată la candelă curată a ideii pentru bine și frumos. A fost totodată, zămislit, crescut și „cimentat” în evanghelia tradițiilor sfinte ale poporului nostru de la țară.

Biblia de la București și tipărițile românești anterioare

Dacă Biblia de la București continuă tradiția de peste un secol a tiparului românesc...

Synopsisul tematic, numeric și al răspândirii geografice a cărților cunoscute...

Despre cartea românească și despre menirea ei în concepția străbunilor ne stau mărturie grațioase profesiuni de credință...

Românii s-au manifestat, după cum se exprima odată Zoe Dumitrescu Bușuțența...

Marea majoritate a cărților erau traduse și tipărite pentru scopuri rituale...

Prin geneza, conținutul, metodele și criteriile alcătuirii ei, marchează trecerea de la medieval la modern...

Traducerea și elaborarea acestei Biblii atestă în cultura românească toate trăsăturile umanismului european...

Tot ca o trăsătură a umanismului european este și metoda de lucru: atitudine egală față de textele sacre sau profane...

Tipărițile ornate, rafinamentul vinetelor. Biblia de la București este — în plus față de sincronizarea noastră...

Biblia de care vorbim este, deopotrivă, o operă de largă colaborare națională, reprezentând prin destinație și travaliu o unitate de neam...

Dacă în mărturiile referitoare la paternitatea traducerii, descoperirea, în timp, a unor texte și studiile ce le-au fost consacrate...

Nicolae Cartoian analizând „chipul cum au lucrat traducătorii” (vezi Istoria literaturii române vechi, ed. II, București, 1980, p. 394)...

Cercetări mai recente propun, pentru porțiunea cuprinsă în Palie, textul tălmăcit de Milescu și corectat apoi. În ceea ce ne privește am întreținut o sumară confruntare a citorva fragmente din textele apărute...

Reținem, din supozitiile istoricilor literari, folosirea sigură a Noului

Testament, tipărit al Alba Iulia, în timpul deocamdată observația, formulată de alți înaintași noștri...

Comparând predosloviile amintite (Predoslovia Sfintului Marco evanghelistul, Predoslovia a Lucii evanghelistul și De Ioan evanghelist, cine au fost?) doar simple și puține modificări grafice...

La jumătatea cărții psalmilor apar, în Biblia lui Șerban, 10 versuri sub titlu: Stihuri la dumnezeul David...

S-a presupus că versurile respective, incluse la finele psalmului 76, ar fi de asemenea, compuneri „originale”...

Virgil Cândea, căruia, după cum am mai pomenit, îi datorăm minuțioasă confruntare a traducerii lui Milescu cu izvoarele...

După titlu și conținut este vorba de o epigramă, obișnuita podoabă literară care precede atâtea din operele bizantine...

Investigația cercetătorului amintit încearcă să stabilească originalul ver-

surilor reproduce de alcătuitoarea ediției din Frankfurt (reluare a Albinei, Venetia, 1518) și citează imprimarea inițială a acestora în Psaltirea editată de Aldo Manuzzi la Venetia în 1494...

Informațiile referitoare la bizară trunchiere a textului psalmilor, printr-o epigramă adresată lui David...

Semnalăm, în ediția publicată la Editura Academiei, că între psalmul 76 și 77 Coresi și-a îngăduit o „cezură”...

Cu ajutorul Domnului dăspăruș [=ajuns] în mijlocul luminației (vezi Coresi, Psaltirea slavoromână — 1577 — în comparație cu psaltirea coresească din 1570 și din 1582)...

Dacă în cazul epigramei din Biblie includerea acesteia poate fi interpretată drept o eroare — un copist neglijent care a transcris un manuscris format din două tomuri (spune comentatorul epigramei)...

Să fi fost oare o inițiativă proprie, sau să fi cunoscut Coresi și alte texte decât cele slavone, poate chiar edițiile venetiene...

Curios este că între ultima psaltire a lui Coresi și cea din Biblia de la București, în nici o altă ediție românească nu este intercalat nici un text la jumătatea cărții...

Epigrama a mai fost imprimată doar în ediții grecești ulterioare, a lui Antim Ivireanul, Snagov, 1700 și a lui Dimitrie Theodosiu, Venetia, (vezi V. Cândea, Op. cit., p. 218)...

Raportată deci la tipărițile românești anterioare, Biblia din 1688 își poate descoperi încă taine, aducând, în același timp, lumini și pentru unele din cărțile de pionierat ale culturii noastre...

Stela Toma

Biserica Sf. Ilie — Suceava, 1488—1988

În același an în care a ridicat mănăstirea Voronet, Ștefan cel Mare a citorit și o mănăstire în preajma Sucevei, cetatea sa de scaun. E vorba de mănăstirea închinată Sfintului Prooroc Ilie...

Pe locul în care se află astăzi satul Sfântul Ilie (în continuarea municipiului Suceava, spre nord-vest) se întindeau odinioară păduri mari...

Biserica Sf. Ilie face parte din prima grupă de ctitorii ale lui Ștefan cel Mare, în care mai intră bisericile de la Pătrăuți, Milișăuți și Voronet. Toate au același plan, sint de dimensiuni mai mici și au fost construite în răstimpuri foarte scurte...

Biserica Sf. Ilie a fost ridicată în numai câteva luni, cum rezultă din frumoasa pisanie de deasupra ușii de la intrare, care are următorul cuprins: „Io Ștefan Volevod, fiul lui Bogdan Volevod, gospodar (domn) Țării Moldovenesti, am zidit acest hram în numele Sfintului Prooroc Ilie; și s-a început în anul 6996 (1488), luna mai 1; și s-a sfârșit în același an octombrie 15”...

Turla, deasupra naosului, este așezată pe trei baze: una pătrată, jos, una oblică deasupra (ambele ascunse de acoperis), și a treia stelată, cu 8 virfuri; fiecare latură a bazei stelate are cte două ocnițe mici. Pe soclul stelat este un mic acoperis, din care se înalță tamburul turlei, având 12 laturi, cu cte o fridă și două ocnițe deasupra pe fiecare din ele. Decoratia turlei este incununată de un brț de plăci din ceramică smălțuite în verde.

Lumina pătrunde în interior prin ferestre mici cu chenar dreptunghiular, dispuse astfel: patru la turlă și cte una la absidele laterale, la altar și la pronaos.

Pe o ușă în formă ovală se intră în pronaosul de formă dreptunghi-

lă, acoperit cu calotă semisferică ridicată pe arcuiri în consoli și pandantivi. Un perete străpuns de o ușă cu chenar dreptunghiular din piatră separă pronaosul de naos. De formă dreptunghiulară, cu două mici abside laterale, naosul, încoronat de turlă, ilustrează foarte bine stilul creat de meșterii lui Ștefan cel Mare: pe patru arcuiri mari se ridică, prin mijlocirea pandantivilor, primul tambur, în care se află așezat cel de-al doilea rând de arcuiri piziese, care cad pe cheile primelor arcuiri; cu ajutorul altor patru pandantivi mai mici se încheie al doilea arc, pe care se înalță tamburul turlei, ce se termină într-o calotă semisferică. Un alt arc spre răsărit face legătura cu absida principală, a altarului. În pereții altarului, la stînga și la dreapta, se află cte o nișă — proscomidiarul și diaconiconul.

Pictura, realizată parțial în timpul lui Ștefan cel Mare, a fost completată în vremea lui Petru Rareș și restaurată în timpul lui Vasile Lupu și a mitropolitului Varlaam. Exteriorul a fost pictat în dreptul pronaosului în timpul lui Petru Rareș. Înspre nord pictura s-a șters, dar ea se păstrează încă pe perețele sudic, unde se distinge scara Sf. Ioan Scărarul, Maica Domnului cu Pruncu, Sf. Antonie cel Mare, Judecata din urmă și imaginea unei biserici cu acoperis ca cel al bisericii Sf. Ilie. De la restaurarea din sec. al XVII-lea s-a păstrat chipul „arhiepiscopului Varlaam, mitropolit de Suceava”, cum o arată inscripția însoțitoare.

În interior, o parte a suprafeței s-a pictat pe vremea lui Ștefan, restul fiind decorată cu o imitație de cărămizi. Pictura interioară a fost completată în timpul lui Petru Rareș și refăcută, după cum am arătat, în vremea mitropolitului Varlaam. În pronaos sînt reprezentate scene din viața Sf. Prooroc Ilie, apoi scenele de sfinți — minologii (mai ales pustnici și cuvioși, fiind aici o mănăstire de monahi). În naos se succed scene din viața Mîntuitorului, Adormirea Maicii Domnului, chipuri de sfinți, cu unele abateri de la erminie în ce privește ordinea. În calota turlei tronează Pantocratorul, înconjurat, pe pereții tamburului, de îngeri, profeti și apostoli. Pe pandantivii mici sînt reprezentate Evanghelistii. În altar, scenele prezintă asemănări cu cele de la Voronet.

Este de menționat în mod special tabloul votiv de pe perețele dintre naos și pronaos, la stînga ușii, în care Ștefan cel Mare e reprezentat cu chip tînar, însoțit de Doamna Maria și de micul Bogdan; pe lîngă aceștia se mai află două chipuri de voievozi, dintre care unul îi reprezintă probabil pe Petru Rareș, Împăratul cu Sf. Ilie, ctitorul prezintă Mîntuitorului biserica. Capetele persoanelor reprezentate prezintă refaceri nu prea izbutite. În starea actuală, tabloul ar putea proveni din

timpul lui Bogdan sau al lui Ștefan.

Catapetasma originală a dispărut; cea actuală, din sec. al XIX-lea, este frumos sculptată.

Mănăstirea Sf. Ilie a păstrat o serie de obiecte de valoare istorică: un acoperămint- aer din 1507, donație a lui Bogdan Volevod; un alt aer din vremea lui Petru Rareș; probabil tot acoperămint- aer din 1507, donație a din vremea lui Petru Rareș sint scaunul domnesc cu stema Moldovei și două sfesnice de lemn, frumos sculptate; o cruce îmbrăcată în argint de proegumenul mănăstirii Silion; o altă cruce dăruită în 1745 de Anita Gheorgheloaie; o icoană portativă din 1708. Mai multe Minee manuscrise din sec. al XVI-lea, care au aparținut mănăstirii, se păstrează acum în Biblioteca Universității din Cluj. S-au păstrat aici și o serie de tipăriți, cărți de slujbă, din sec. al XVIII-lea. Din vechiul cimitir se păstrează mai multe pietre funerare cu inscripții, din 1595, 1664, 1763 etc.

Înzestrată cu moșii și odoare de către ctitor, mănăstirea Sf. Ilie a cunoscut epoci de înflorire, dar și timpuri vitrege, de bejenie și jafuri. În 1687, monahii au părăsit mănăstirea, pînă în 1699, pierzîndu-se atunci multe din vechile obiecte și cărți bisericești. În sec. al XVIII-lea au avut loc o serie de procese cu vecinii pentru hotarele moșilor. În 1777 a venit stăpînirea austriacă, aducînd noi vitregii, astfel încît în 1786 mănăstirea a fost desființată, sfîntul locaș volevodal devenind biserică parohială pentru satul care se înfiripase în jurul mănăstirii și care a purtat și poartă încă numele de Sfîntul Ilie (sau Sîntiile). Această situație dăinuie pînă astăzi.

Este de menționat activitatea culturală remarcabilă a mănăstirii Sf. Ilie. Faptul este explicabil, dat fiind că ea se afla atît de aproape de capitală, în jurul căreia gravita întreaga activitate culturală a Moldovei. Dar și după mutarea capitalei la Iași aici a continuat să-și desfășoare activitatea o importantă școală de copisti (dintre care putem menționa pe monahul Ciprian, care „renovează” în 1585 un minei pe luna mai). Ca orice mănăstire, Sf. Ilie a servit permanent și ca școală în care se învăța scrisul și cititul, subjele bisericești etc. În secolul al XVIII-lea funcționa aici o școală clericală, pe care a vizitat-o Vartolomeu Măzărănuș, inspectorul general al învățămîntului, pe la 1770. Se pare că tot aici s-a mutat în 1778 Academia lui Vartolomeu de la Putna, care în 1788 avea trei clase. Școala va fi suprimată în 1818.

Prin întreaga ei activitate bisericească și culturală, mănăstirea și apoi biserica Sf. Ilie și-a împlinit cu prisosință, în cel 500 de ani de existență, menirea de facilită spirituală, perpetuînd în inimile a zeci de generații chipul și fapta marelui ei ctitor și proclamînd dăinuirea peste vremi a neamului nostru iubitor de lumină și de adevăr.

Pr. prof. Vasile Mihoc

† Preot Prof. Dr. IOAN RĂMUREANU

În dimineața zilei de marți, 27 septembrie 1988, înima bîndă și bună a Pr. Dr. Ioan Rămureanu, profesor onorar al Institutului teologic universitar din București, a încetat să mai bată. Această moarte fulgerătoare surprindea încă în plină activitate pe unul dintre cei mai siguritori cercetători în domeniul istoriei ecleslastice românești și universale și renumit profesor de teologie.

Născut primu din cei patru copii ai unei familii de agricultori, pe nume Pulpea Ioan și Filofteia, din satul Sîlnic, comuna Domnești, jud. Muscel, rămas orfan de tată, care căzu jertfă în războiul pentru întregirea neamului, tînarul Ioan Pulpea, ce avea să-și schimbe, la 15 ianuarie 1956 numele în Ioan Rămureanu, și-a început pregătirea teologică la Seminarul „Miron Patriarhul” din Cîmpulung-Muscel (1922—1930) și și-a desăvîrșit-o la Facultatea de teologie din București, unde la 22 decembrie 1934 obține titlul de licențiat în teologie pe baza tezei intitulată „Părinți și scriitori bisericești, căldători în primele trei secole”.

Urmează o perioadă de pregătire a doctoratului la Facultatea de teologie protestantă din Paris (1935—1936), apoi la Universitatea din Strasbourg (1936—1937), iar în anul universitar 1937—1938 frecventează cursurile Facultății de teologie din Atena. Reîntors în țară, își desăvîrșeste studiile publicînd și susținînd, în 1942, teza de doctorat în teologie, intitulată: „Lupta

împăratului Iulian împotriva creștinismului” și frecventînd, între 1943—1948 cursurile Facultății de litere și filozofie din București, obține titlul de licențiat în limbi clasice.

Între 1932—1939 tînarul student teolog Ioan Pulpea-Rămureanu a activat, cu întreruperi, în postul de cîntăreț bisericesc la Biserica Sf. Mîna-Vergu din București, iar între 1936—1939 ca profesor de religie la diferite licee din București, Constanța și Pitești. Cu data de 1 octombrie 1939 începe activitatea la Facultatea de teologie, pe care o continuă la Institutul teologic universitar din București, pînă la pensionare, la cerere, cu data de 1 iunie 1977, după cum urmează: 1939—1949 asistent la Catedra de Istorie bisericească universală; 1949—1956 lector de limba latină și scurtă vreme de limba franceză; 1956—1959 iarăși asistent la secția istorică, din 1959 profesor agregat, iar din 1965 profesor titular la Catedra de Istorie bisericească universală.

S-a căsătorit, la 19 octombrie 1939, cu tînăra Elena Tîcu și au avut împreună trei băieți, dintre care numai doi au rămas în viață. A fost hirotonit diacon la 6 decembrie 1939 și preot de la 10 martie 1957, iar în 1962 a fost ridicat la rangul de iconostavofor.

În urma activității sale de cercetare în domeniul istoriei ecleslastice. Preotul profesor Ioan Rămureanu a publicat o serie de studii, prin care a abordat toate marile teme din domeniul său de specializare, cum au fost: Cîntirea icoanelor în primele trei secole; Sinodul I Ecumenic, Tulburările provocate de arianism în secolul al IV-lea și răspîndirea creștinismului la Dunărea de Jos; Sinodul II Ecumenic; apartința și răspîndirea monofizismului; Încetarea slavilor și a ungorilor; situația Patriarhiei Ecumenice după 1453; Conciliul II Vatican; situația actuală a Bisericilor ortodoxe ș.a.

Între lucrările publicate de către Pr. prof. Ioan Rămureanu se evidențiază apoi volumul privind „Actele martirice”, editat în anul 1982 în colecția de „Părinți și Scriitori bisericești”. Cu acest prilej erau publicate, pentru prima oară în volum, actele martirice traduse în românește, valoroase documente de istorie și spiritualitate creștină din primele veacuri ale Istoriei Bisericii.

Un alt domeniu în care s-a evidențiat răposatul profesor Ioan Rămureanu a fost acela al editării de manuale pentru studenții teologi. A editat, astfel, împreună cu P. C. Pr. prof. Teodor Bodogea și cu regretatul Pr. prof. Milan Sesan, volumul I al manualului de Istorie bisericească universală pentru Institutele teologice,

Pr. prof. Dr. Viorel Ioniță (Continuare în pag. a 8-a)

